

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra řízení

Diplomová práce

**Dopady Lisabonské strategie na politiku zaměstnanosti
v České republice**

Pavel MACHÁČEK

© 2011 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Dopady Lisabonské strategie na politiku zaměstnanosti v České republice" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne

Podpis

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Mgr. Danielu Tothovi, Dr. za odborné rady a pomoc, kterou mi poskytl při zpracování této diplomové práce. Dále bych mu rád poděkoval za nadšení pro Lisabonskou strategii a Evropskou unii, kterou na mě přenesl.

Důležité poděkování patří také mé rodině za jejich podporu a Lucce spolu s jejími rodiči za trpělivost, kterou se mnou během psaní této práce měli.

Dopady Lisabonské strategie na politiku zaměstnanosti v České republice

The Lisbon Strategy and The Social Policy in the Czech Republic

Souhrn

Tato práce se zabývá sociálním pilířem Lisabonské strategie. Srovnává situaci ve vybraných ukazatelích evropských i mimoevropských států a zobrazuje dopady, jaké v čase Lisabonská strategie měla. Konkrétně se tato práce zabývá například otázkou školství, vzdělanosti, zaměstnanosti či sociální ochrany.

Cílem této práce je nabídnout srovnání vybraných ukazatelů, na jejichž základě posléze poskytuje rámcová doporučení týkající se sociální oblasti České republiky. Literární rešerše je pojata jako průřez relevantních pojmů a historických okolností souvisejících s Lisabonskou strategií.

Summary

This work deals with the social pillar of Lisbon strategy. It compares the situation in selected indicators of European and non-European countries and shows the impact of what over time the Lisbon Strategy had. Specifically, this work deals with issues such as Education, employment or social protection.

The aim of this work is to provide a comparison of selected indicators and to provide general recommendations to the social area of the Czech Republic. Literature review is conceived as a cross-section of relevant terms and historical circumstances related to the Lisbon strategy.

Klíčová slova: Lisabonská strategie • Evropská unie • operační programy • strukturální fondy • zaměstnanost • nezaměstnanost • zaměstnatelnost • vzdělávání • sociální ochrana • Národní program reformem ČR

Keywords: The Lisbon Strategy • The European Union • Operational Programs • Structural Funds • employment • unemployment • employability • education • social protection • National Reform Programme of the CR

Obsah

1. Úvod	10
2. Cíl práce a metodika.....	12
2.1 Cíl práce.....	12
2.2 Metodika	12
3. Literární rešerše.....	13
3.1 Vývoj a podstata Lisabonské strategie.....	13
3.2 Integrovaná směrnice pro růst a zaměstnanost 2005–2008	16
3.3 Integrované hlavní směry pro léta 2008–2010	20
3.4 Strukturální a regionální politika Evropské unie	20
3.5 Lisabonská strategie po roce 2010.....	27
3.6 Modely evropské sociální politiky.....	31
3.7 Boloňský proces.....	33
3.8 Klasifikace vzdělávacích stupňů podle ISCED 97	34
4. Analýza systému podpory zaměstnatelnosti v České republice.....	36
4.1 Analýza postavení České republiky v EU v oblasti vzdělávání a zaměstnatelnosti ..	36
4.2 Činnosti, které Česká republika podnikla v souvislosti s podporou zaměstnatelnosti a vzdělávání v letech 2008–2009.....	51
5. Analýza a hodnocení aktivní politiky zaměstnanosti v České republice	56
5.1 Analýza postavení České republiky v EU v oblasti zaměstnanosti	56
5.2 Činnosti, které podnikla Česká republika v souvislosti s podporou zaměstnanosti v letech 2008–2009.....	62
6. Návrh a koncepce podpory zaměstnanosti v České republice	67
6.1 Zaměstnatelnost a vzdělávání	67
6.2 Zaměstnanost a sociální pomoc	72
7. Závěr	75
7.1 Historie a nové výzvy pro Evropu	75

7.2 Lisabonská strategie a Česká republika	76
7.3 Možné další ubírání této práce	77
8. Seznam použitých zdrojů	78
8.1 Seznam použité tištěné literatury	78
8.2 Seznam použitých online zdrojů	79
9. Přílohy	81

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Programy na čerpání z fondů EU na období 2007–2013	22
Tabulka č. 2: Srovnání sociálních modelů	32
Tabulka č. 3: Klasifikace ISCED 97	35

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Shrnutí doporučení České republiky týkající se zaměstnatelnosti a vzdělávání	71
Obrázek č. 2: Shrnutí doporučení České republiky týkající se zaměstnanosti a sociální pomoci	74

Seznam grafů

Graf č. 1: Roční výdaje na vzdělávací instituce sekundárního a terciálního stupně na jednoho studenta v poměru k HDP na obyvatele	37
Graf č. 2: Výdaje na vzdělávací instituce v poměru k HDP	38
Graf č. 3: Čistá přidaná hodnota do veřejných rozpočtů terciálně vzdělaného jedince oproti jedinci pouze s vyšším sekundárním vzděláním počítaná za celou pracovní kariéru..	39
Graf č. 4: Relativní počet jedinců s alespoň vyšším sekundárním vzděláním	40
Graf č. 5: Procentuální počet jedinců s terciálním vzděláním	41
Graf č. 6: Míra graduace studentů terciálního studia typu 5A	42
Graf č. 7: Míra participace dospělých na formálním i neformálním vzdělávání	43

Graf č. 8: Průměrná relativní výše příjmu absolventů terciálního studia oproti absolventům pouze vyššího sekundárního a postsekundárního stupně vzdělání	44
Graf č. 9: Relativní podíl jedinců považujících svůj zdravotní stav za dobrý	45
Graf č. 10: Relativní podíl soukromého sektoru na financování vzdělávání	46
Graf č. 11: Průměrné roční školné na terciálním stupni studia ve veřejných školách v zemích OECD, kde je školné zavedeno	47
Graf č. 12: Relativní podíl mladých lidí (15–29 let), kteří nejsou ani účastníky vzdělávání, ani zaměstnaní na trhu práce	48
Graf č. 13: Roční průměrný plat učitele s 15letou praxí	49
Graf č. 14: Poměr průměrného ročního platu učitele s 15letou praxí k průměrné mzdě v dané zemi	50
Graf č. 15: Nezaměstnanost	56
Graf č. 16: Zaměstnanost	57
Graf č. 17: Celkové výdaje na sociální ochranu na obyvatele	58
Graf č. 18: Celkové výdaje na sociální ochranu v poměru k HDP na obyvatele	59
Graf č. 19: Veřejné výdaje na důchody v procentech HDP	60
Graf č. 20: Celkové veřejné výdaje na politiku trhu práce v procentech HDP	61
Graf č. 21: Procentuální podíl osob ohrožených chudobou	62

1. Úvod

Současná světová ekonomická situace představuje pro Evropu obrovskou výzvu. Do popředí světového dění se derou země, u kterých by to před několika desetiletími nikdo nečekal. Evropa pomalu ztrácí svoji historicky neotřesitelnou pozici a její aktuální demografický vývoj pro ni nevěští světlou budoucnost. Jakým způsobem však zachránit evropskou konkurenceschopnost?

V roce 1999 došlo v Evropské unii k dlouhodobě připravovanému a velmi náročnému kroku – zavedení Eura. Tato skutečnost podle mnohých posunula nutnost soudržnosti a vnitrouijní spolupráce na novou úroveň. Evropa potřebovala vizi a přelom tisíciletí spolu s dokončenou přípravou společné měny vytvořily vynikající příležitost pro stanovení dalšího dlouhodobého strategického cíle.

Obrovské ambice tohoto cíle nejlépe vystihuje věta pocházející z internetových stránek vlády České republiky:

„Na summitu Evropské rady v Lisabonu v březnu 2000 byl v Evropské unii zahájen proces, jehož cílem je do roku 2010 přeměnit EU v nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomiku, schopnou udržitelného růstu s více a lepšími pracovními místy a s více posílenou sociální soudržností.“¹

Etalonem, na základě kterého byly stanoveny konkrétní cíle a s nímž se Evropská unie průběžně srovnává, se staly Spojené státy americké. Ze statistického hlediska byly nejrozvinutějším a přitom Evropě politicky i kulturně velmi příbuzným regionem.

Sociální část této tzv. Lisabonské strategie se zabývá otázkami týkajícími se zaměstnanosti, nezaměstnanosti, vzdělávání a sociální ochrany, přičemž důraz je kladen na aktivní politiku zaměstnanosti² a flexikuritu³. Konkurenceschopnost by podle Lisabonské strategie měl podnítit důraz na vzdělávání a přechod ke společnosti založené na znalostech.

¹ Lisabonská strategie [online]. [200-?] [cit. 2010-11-18]. Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/evropske-politiky/lisabonska-strategie/lisabonska-strategie-15285/>>.

² Aktivní politika zaměstnanosti v sobě zahrnuje především podporu rekvalifikačních programů, investičních pobídek k tvorbě pracovních míst, podporu veřejně prospěšných prací, podporu prací postižených atp.

³ Flexikurita vznikla spojením slov „flexibility“ (pružnost) a „security“ (ochrana).

Česká republika se oficiálně podílí na plnění cílů Lisabonské strategie již od svého přistoupení k Evropské unii v roce 2004. Od té doby se změnilo mnohé – od přistoupení k tzv. Schengenskému prostoru⁴ až po umožnění volného pohybu pracovních sil. Především se však s přijetím nových smluv, v čele s Lisabonskou smlouvou⁵, neustále stupňuje evropská integrace.

Veškerá tato opatření by měla dlouhodobě přinést jediné – vrátit Evropu na vrchol světového dění.

⁴ Podrobnosti dostupné například z: <http://www.mvcr.cz/clanek/eu-schengen-ceska-republika-se-stala-soucasti-schengenskeho-prostoru.aspx>

⁵ Podrobnosti dostupné například z: http://europa.eu/lisbon_treaty/index_cs.htm

2. Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Lisabonská strategie je komplexní a dlouholetý projekt a cílem této práce je zhodnocení dosavadního vývoje jejího sociálního pilíře s akcentem na Českou republiku. Teoretická část si klade za cíl ozřejmit čtenáři veškeré relevantní pojmy a souvislosti, vlastní část se je pak rozdělena na tři části. První se zaměřuje na problematiku zaměstnatelnosti, čili zejména vzdělávání, druhá část se soustředí na problematiku zaměstnanosti spolu s deskripcí souvisejících opatření. Třetí část se pak snaží akcentovat problematiku české sociální politiky a v některých případech i navrhnout řešení či definovat příčiny současného (ne) příznivého stavu.

V konečném důsledku by tato diplomová práce měla čtenářům poskytnout odpovědi na následující otázky: Jak si stojí Česká republika v otázce sociální politiky v porovnání s jinými Evropskými zeměmi? Jak se v posledních letech vyvíjely dopady sociálního pilíře Lisabonské strategie na Českou republiku? Ve kterých oblastech sociální politiky má Česká republika slabá, a ve kterých naopak silná místa? A konečně, jakým směrem by se měla dále Česká republika ubírat?

2.2 Metodika

V první části se tato diplomová práce soustředí na deskripci a definici relevantních pojmů spolu s historicko-politickými souvislostmi. Ve druhé pak na samotný popis a grafické zobrazení dopadů Lisabonské strategie na zaměstnatelnost, resp. vzdělávání, a zaměstnanost. A konečně třetí část této práce shrnuje dosavadní poznatky a nastiňuje směry, jakými autor této práce doporučuje se do budoucna ubírat. Toto vše s přihlédnutím k celoevropskému rozměru Lisabonské strategie.

Analýzy a jiné texty v této práci vycházejí ze sekundární literatury, jejíž soupis je obsahem osmé kapitoly, a opírají se o statistická data poskytnutá především Eurostatem a OECD.

3. Literární rešerše

3.1 Vývoj a podstata Lisabonské strategie

„Lidé jsou hlavním aktivem Evropy a unijní politiky by se na ně měly zaměřit.“

Závěr Lisabonského zasedání (březen 2000)⁶

Lisabonská strategie 2000

V březnu roku 2000 se v Lisabonu sešla Evropská rada. Představitelé EU zde vyhlásili ambiciózní cíl, jehož výstupem je proměna regionu Evropské unie během následujících 10 let v nejkonecneschopnější ekonomiku světa.⁷ Podle místa vzniku byl tento dlouhodobý cíl pojmenován Lisabonská strategie. Tato strategie se opírá o 3 základní pilíře:

První pilíř je tvořen souborem hospodářských politik s důrazem na liberalizaci vnitřního trhu, energetických a telekomunikačních sítí, dopravy (železniční, silniční, lodní i letecké) a rozvoje aplikovaného výzkumu, vývoje a nových technologií. První pilíř Lisabonské strategie tak měl akcelarovat hospodářský růst jednotlivých zemí při zachování jejich politické suverenity v rozhodování. Evropská unie také stanovila indikátory sledované Eurostatem⁸, které měly sledovat a porovnávat výsledky a rozvoj jednotlivých členských zemí ve srovnání s USA.⁹

Druhý pilíř je pro tuto práci klíčový a zaměřuje se na soubor sociálních politik s důrazem na aktivní politiku zaměstnanosti a podporu vzdělávání. V té se soustředí především na zefektivnění systému terciálního¹⁰ a celoživotního¹¹ vzdělávání. Aktivní politika zaměstnanosti pak měla podpořit flexibilitu pracovních trhů a celkovou

⁶ *Lisbon European Council 23 and 24 March 2000 – Presidency Conclusions* [online]. European Parliament: 2000 [cit. 2010-11-11]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm>.

⁷ KLVAČOVÁ, E. - MALÝ, J. - MRÁČEK, K. *Lisabonská strategie: Posílí, nebo oslabí evropskou konkurenceschopnost?*, s. 12.

⁸ Evropský statistický úřad. Oficiálně dostupný z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>.

⁹ TOTH, D. *Lisabonská strategie: Hospodářská a sociální politika Evropské unie*, s. 4.

¹⁰ Podle klasifikace ISCED 97. Viz kapitola 3.8 Klasifikace vzdělávacích stupňů podle ISCED 97.

¹¹ Tzv. Life-long learning. Dostupné z: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/doc78_en.htm.

přípravenost zaměstnanců na změny na trhu práce.¹² Evropská rada v tomto směru apelovala na členské státy, aby podnikly odpovídající kroky za účelem zvýšení investic do lidských zdrojů, snížení počtu mladých lidí (do 24 let věku) s nižším středním vzděláním na polovinu do roku 2010, zlepšení vybavení školicích středisek a škol, vytvoření evropských standardů pro celoživotní vzdělávání v IT, cizích jazycích, podnikání, sociálních a dalších dovednostech, zlepšení nástrojů na podporu mobility studentů, učitelů a vědců (programy Sokrates, Leonardo a Youth) a v neposlední řadě také za účelem vytvoření společného evropského životopisu.¹³

Třetí pilíř byl k Lisabonské strategii přiřazen až o šest měsíců později a tvoří jej environmentální priority. Evropská unie se v rámci tohoto pilíře soustředí především na rozvoj energeticky šetrných technologií vč. alternativních paliv a na podporu ochrany životního prostředí. Environmentální politiku považuje EU za dlouhodobý strategický cíl, do něhož by měly být zapojeny nejen vlády jednotlivých členských zemí, ale také privátní sféra reprezentována velkými energetickými společnostmi a průmyslem.¹⁴

Základní cíle Lisabonské strategie ve zkratce:

- Informační společnost pro všechny;
- vytvoření evropského výzkumného prostoru;
- odstranění překážek pro podnikání, zejména pro malé střední podniky;
- ekonomická reforma spojená s dokončováním vnitřního trhu;
- vytvoření integrovaných finančních trhů;
- lepší koordinace makroekonomických politik;
- aktivní politika zaměstnanosti;
- modernizace evropského sociálního modelu;
- udržitelný rozvoj a kvalita života (tento bod byl přidán ve Stockholmu v březnu 2001).¹⁵

¹² TOTH, D. *Lisabonská strategie: Hospodářská a sociální politika Evropské unie*, s. 4.

¹³ JOKLOVÁ K. Lisabonská strategie: příčiny, průběh a dopady. In STEINMETZOVÁ D. a kol. *Bariéry konkurenceschopnosti*, s. 93.

¹⁴ TOTH, D. *Lisabonská strategie: Hospodářská a sociální politika Evropské unie*, s. 4.

¹⁵ URBAN, L. *Lisabonská strategie* [online]. 12. 12. 2009 [cit. 2010-11-15]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/abc/policies/art2377_cs.htm>.

Kokova zpráva a tzv. Nová Lisabonská strategie

V roce 2004 vydala expertní skupina, vedená bývalým nizozemským ministerským předsedou Wimem Kokem, zprávu, podle které dosavadní průběh Lisabonské strategie nenasvědčuje tomu, že by mělo být v roce 2010 dosaženo požadovaných cílů.¹⁶

Experti v této zprávě sice vyzdvihli pokrok v růstu zaměstnanosti či zavádění internetu do škol, nicméně například ve zmiňované zaměstnanosti poukázali na klesající tendenci, která by v následujících deseti letech způsobila nedosažení požadovaných 70 % celkové zaměstnanosti. V případě výzkumu a vývoje dosáhly pouze dva členské státy na vyšší míru výdajů v poměru k HDP než na referenční 3 %. Podobná situace pak nastala i u 2% míry pro investice přicházející ze soukromé sféry. Ve věci uvolňování skleníkových plynů do atmosféry došlo dokonce oproti výchozímu roku ke zhoršení situace.¹⁷

Kokova zpráva nejen, že předložila výpis úspěchů a neúspěchů Lisabonské strategie, ale také se pokusila o identifikaci příčin, ba dokonce o návrh řešení a kroků, potřebných k nápravě.¹⁸ Nově také Kokova zpráva stanovuje časový harmonogram Lisabonské strategie.¹⁹

Základní příčiny neúspěchu Lisabonské strategie do roku 2004 ve zkratce:

- Stagnace v USA po pádu akciových trhů (tzv. splasknutí internetové bubliny) a z ní vyplývající pomalé tempo růstu globální ekonomiky a tedy i pomalé tempo snižování nezaměstnanosti, resp. zvyšování zaměstnanosti.
- Malý pokrok při deregulaci podnikatelského prostředí, který se zpětně odrazil v horším výkonu podnikatelského sektoru.
- Se strategií se neztotožnila široká veřejnost a tedy ani lokální politici. Tento bod měl za následek nejen zbrždění zavedení potřebných kroků, ale také slabou motivaci při koordinaci jednotlivých kroků na politické i jiné úrovni.

¹⁶ JOKLOVÁ K. Lisabonská strategie: příčiny, průběh a dopady. In STEINMETZOVÁ D. a kol. *Bariéry konkurenceschopnosti*, s. 96.

¹⁷ JOKLOVÁ K. Lisabonská strategie: příčiny, průběh a dopady. In STEINMETZOVÁ D. a kol. *Bariéry konkurenceschopnosti*, s. 96.

¹⁸ JOKLOVÁ K. Lisabonská strategie: příčiny, průběh a dopady. In STEINMETZOVÁ D. a kol. *Bariéry konkurenceschopnosti*, s. 96.

¹⁹ DVORÁKOVÁ, Z. a kol. *Management lidských zdrojů*, s. 53.

- Příliš mnoho vzájemně konfliktních cílů Lisabonské strategie způsobujících obtížné hledání kompromisů – např. cíle a tendence hospodářského a ekologického pilíře jsou v mnoha případech protichůdné.²⁰

Návrhy Kokovy strategie do budoucna ve zkratce:

- Vytvoření znalostní společnosti, zvýšení investic do výzkumu a vývoje (podle Kokovy zprávy technologie generují až 40 % růstu produktivity práce), zlepšení mobility vědců v rámci EU i mimo ni.
- Dokončení vnitřního trhu práce a podpora hospodářské soutěže, zejména jde o přijetí směrnice o službách na vnitřním trhu a směrnice finančních služeb a jejich implementování do právních systémů jednotlivých států.
- Vytvoření příznivého klimatu pro podnikání.²¹

Ke zjednodušení struktury Lisabonské strategie navrhla Kokova komise zaměřit se na dva zásadní cíle: růst a zaměstnanost. V problematice zainteresování jednotlivých států pak Zpráva namísto seznamu hříšníků a premiantů zavádí tzv. národní akční plány, na jejichž realizaci dohlíží vždy jeden člen vlády. Komise nadále každoročně zveřejňuje, jak si v konkrétních otázkách jednotlivých plánů vedou jednotlivé členské země.²²

Na základě doporučení sepsaných zmíněnou Kokovou komisí byla Lisabonská strategie přepracována a od roku 2005 se mluví o tzv. Nové Lisabonské strategii.

3.2 Integrovaná směrnice pro růst a zaměstnanost 2005–2008

V dubnu roku 2005 vydala Evropská komise Integrovanou směrnicí pro růst a zaměstnanost pro období 2005–2008²³. Definiuje zde souvislosti mezi nízkým ekonomickým růstem v zemích Evropské unie od roku 2000 (tedy od počátku vzniku Lisabonské strategie) a celosvětovým vývojem – neuspokojivý vývoj globální ekonomiky, problémy na světových kapitálových trzích, pokles důvěry investorů v nové technologie,

²⁰ JOKLOVÁ K. Lisabonská strategie: příčiny, průběh a dopady. In STEINMETZOVÁ D. a kol. *Bariéry konkurenceschopnosti*, s. 97–98.

²¹ JOKLOVÁ K. Lisabonská strategie: příčiny, průběh a dopady. In STEINMETZOVÁ D. a kol. *Bariéry konkurenceschopnosti*, s. 97.

²² JOKLOVÁ K. Lisabonská strategie: příčiny, průběh a dopady. In STEINMETZOVÁ D. a kol. *Bariéry konkurenceschopnosti*, s. 98.

²³ Původní text v AJ dostupný z: http://europa.eu.int/growthandjobs/pdf/integrated_guidelines_en.pdf.

pokles světového obchodu v roce 2001, účetní skandály, geopolitická nejistota, která se objevila po teroristických útocích, válka v Iráku. Podle této směrnice ovlivnily zmíněné souvislosti důvěru podnikatelů i spotřebitelů a oslabily domácí poptávku. Výsledkem bylo, že v řadě členských států EU ekonomický růst nepřesáhl úroveň 1 % ročně. Ačkoliv od druhé poloviny roku 2003 dochází postupně k oživení světové ekonomiky, evropská ekonomika s ní nedokáže udržet krok – míra zaměstnanosti je podle Integrované směrnice stále poměrně nízká a růst produktivity nevýrazný. Směrnice považuje splnění cíle stát se v roce 2010 nejkonkurenceschopnějším regionem světa v ohrožení.

Směrnice dále říká, že pokud si Evropská unie chce zachovat, ba dokonce zvýšit současnou životní úroveň při respektování principu udržitelného rozvoje, je ve střednědobém horizontu koncentrace na růst a zaměstnanost nezbytná.

Integrovaná směrnice sdružuje někdejší Směrnici pro hospodářskou politiku se Směrnicí pro politiku zaměstnanosti a obsahuje 23 dílčích směrnic uvádějících poměrně podrobná doporučení v makroekonomické a mikroekonomické oblasti a v oblasti zaměstnanosti.²⁴

Pro tuto práci je relevantní pouze třetí zmiňovaná část, zaměřující se na zaměstnanost, která je ve zkratce rozebrána v následujících podkapitolách:

Implementace politik usilujících o dosažení plné zaměstnanosti a zvýšení produktivity práce

Členské státy by měly stanovit své národní cíle v oblasti zaměstnanosti pro období 2008–2010. Tyto cíle a s nimi související politiky by měly přispět k realizaci cílů EU, konkrétně zvýšit míru zaměstnanosti celkově na 70 % práceschopného obyvatelstva, u žen pak minimálně na 60 % a u starších občanů (55–64 let) na 50 %.²⁵

Podpora přístupu k práci z hlediska životního cyklu

Členské státy by měly vytvořit cesty zaměstnanosti pro mladé lidi, měly by přijmout zásadní akce k eliminaci rozdílů v podmínkách a mzdovém ohodnocení zaměstnanosti žen a mužů, k lepšímu sladění práce a života včetně dostupné péče o děti

²⁴ KLVAČOVÁ, E. – MALÝ, J. – MRÁČEK, K. *Různé cesty ke konkurenceschopnosti: EU versus USA*, s. 98.

²⁵ KLVAČOVÁ, E. – MALÝ, J. – MRÁČEK, K. *Různé cesty ke konkurenceschopnosti: EU versus USA*, s. 101.

a jiné závislé osoby, k moderním penzijním a zdravotním systémům, k podpoře participace v pracovním procesu a delšímu období setrvání v něm (pomocí systémů pobídek, zabudovaných v penzijním systému) a k podpoře aktivního stárnutí.²⁶

Zajištění inkluzivních trhů práce a trhů práce pro handicapované lidi

Členské státy by měly vytvářet aktivní a preventivní opatření na trhu práce včetně včasné identifikace jeho potřeb, pomoci při hledání práce, poskytovat rady a výcvik, poskytovat sociálních služby nezbytné pro inkluzi handicapovaných lidí do pracovního procesu. Dále by měly vytvářet prostor pro podporu sociální a teritoriální koheze a zmírnění chudoby, systematického přehodnocování daňového systému a systému sociálních dávek s cílem dosažení stavu, kdy se práce vyplácí a při současném zachování přiměřené úroveň sociální ochrany.²⁷

Aktivní zajišťování potřeb trhu práce

Členské státy by měly zajistit, aby se poptávka na trhu práce setkávala s odpovídající nabídkou práce, a to zejména pomocí modernizace a posilování institucí trhu práce, především službami v oblasti zaměstnanosti, větší transparentností nabídky práce a vzdělávání na národní i evropské úrovni s cílem posílit mobilitu práce po Evropě, přesnějším předvídáním potřebných znalostí a dovedností, nedostatkovosti a nadbytečnosti znalostí na trhu práce, řízením ekonomické migrace.²⁸

Podpora flexibility kombinované s bezpečností zaměstnanosti a redukcí segmentace trhu práce

Členské státy by měly přizpůsobit legislativu v oblasti zaměstnanosti, přehodnotit úroveň flexibility dosažitelnou smlouvami na dobu neurčitou a určitou, lepším předvídáním a pozitivním řízením změn včetně ekonomické restrukturalizace, zejména změn spojených s otevíráním trhů tak, aby bylo možno minimalizovat jejich sociální náklady a usnadnit adaptaci, podporou změny zaměstnaneckého statutu včetně výcviku,

²⁶ KLVAČOVÁ, E. – MALÝ, J. – MRÁČEK, K. *Různé cesty ke konkurenceschopnosti: EU versus USA*, s. 101.

²⁷ KLVAČOVÁ, E. – MALÝ, J. – MRÁČEK, K. *Různé cesty ke konkurenceschopnosti: EU versus USA*, s. 101.

²⁸ KLVAČOVÁ, E. – MALÝ, J. – MRÁČEK, K. *Různé cesty ke konkurenceschopnosti: EU versus USA*, s. 101.

samozaměstnanosti, vzniku nových živností a geografické mobility. Měly by podporovat a rozšiřovat inovativní a adaptabilní způsoby organizace práce.²⁹

Zajištění vývoje mezd a dalších nákladů práce podporujících zaměstnanost

Členské státy by měly stimulovat vznik rámce pro systémy mzdového vyjednávání, které budou plně respektovat role sociálních partnerů a současně odrážet rozdíly v produktivitě na trhu práce. Měly by na základě předchozího monitorování přehodnocovat strukturu a úroveň nemzdových nákladů práce a jejich vliv na zaměstnanost, zejména u nízko placených profesí a u těch, kdo vstupují poprvé na trh práce.³⁰

Zlepšení investic do lidského kapitálu

Členské státy by měly vytvářet efektivní strategie celoživotního vzdělávání zahrnující vhodné pobídkové mechanismy sdílení nákladů mezi veřejnými institucemi a podniky s cílem snížit počet studentů, kteří opouštějí školu předčasně. Měly by podporovat vzdělání všech stupňů a typů se zvláštním důrazem na získání znalostí potřebných pro podnikání a celoživotní vzdělávání s důrazem na jedince s nízkou kvalifikací a pro starší občany.³¹

Adaptace systémů vzdělávání a odborné přípravy na požadavky nových kompetencí pracovní síly

Členské státy by měly lépe a rychleji identifikovat potřeby nových odborných znalostí a dovedností, požadovaných současným trhem práce. Měly by promptně reagovat na vývoj těchto potřeb v budoucnosti a v návaznosti na něm rozšířit nabídku vzdělávání a odborného výcviku. Měly by vytvářet institucionální rámec na podporu transparentnosti dosažených kvalifikací a ohodnocení neformálních forem vzdělávání. Členské státy by dále měly zajistit atraktivitu, otevřenost a vysoké standardy kvality vzdělávání a celkové odborné přípravy na zaměstnání.³²

²⁹ KLVAČOVÁ, E. – MALÝ, J. – MRÁČEK, K. *Různé cesty ke konkurenceschopnosti: EU versus USA*, s. 101.

³⁰ KLVAČOVÁ, E. – MALÝ, J. – MRÁČEK, K. *Různé cesty ke konkurenceschopnosti: EU versus USA*, s. 102.

³¹ KLVAČOVÁ, E. – MALÝ, J. – MRÁČEK, K. *Různé cesty ke konkurenceschopnosti: EU versus USA*, s. 102.

³² KLVAČOVÁ, E. – MALÝ, J. – MRÁČEK, K. *Různé cesty ke konkurenceschopnosti: EU versus USA*, s. 102.

3.3 Integrované hlavní směry pro léta 2008–2010

V březnu roku 2008 vydala evropská komise plán³³ pro další 3letý cyklus, ve kterém v podstatě potvrdila směry, které si vytyčila v předchozím období. Tedy v duchu celé Lisabonské strategie dále posílit globální konkurenceschopnost Unie, zdokonalit vnitřní trhy, zajistit udržitelný růst, zvýšit zaměstnanost a sociální soudržnost, zajistit zdravé veřejné finance, zvýšit bezpečnost dodávek energie a bojovat proti změně klimatu.³⁴

Čtyři hlavní pilíře Lisabonské strategie tedy zůstaly ve stejné podobě, v jaké byly formulovány na jarním zasedání Evropské rady v roce 2006 (nutno podotknout, že tyto pilíře stále korespondují s prioritními oblastmi Lisabonské strategie z roku 2000³⁵). Jedná se o investice do lidského kapitálu a modernizaci trhů práce, uvolnění podnikatelského potenciálu se zaměřením zejména na malé a střední podniky, vyšší investice do inovací a znalostí a konečně o energetiku a opatření proti změnám klimatu.³⁶

3.4 Strukturální a regionální politika Evropské unie

V současné době vychází strukturální a regionální politika EU z principu programování a plánování, který je založen na povinnosti zpracovávat víceleté rozvojové programy. Jinými slovy se z fondů EU nepřispívá na jednotlivé akce, ale do rozvojových programů, jež mají svůj vlastní rozpočet a které dále rozdělí nepřidělené finanční prostředky dle svého uvážení (zpravidla do dalších subprogramů či konkrétních opatření). Toto rozdělení je obvykle založené na předchozí analýze silných a slabých stránek každé oblasti v rámci určitých regionů. Ideálním výsledkem celého procesu je dosažení požadovaného cíle stanoveného v Lisabonské strategii Evropskou unií.³⁷

³³ Původní dokument v AJ dostupný z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/integrated_guidelines_2008_-_2010.pdf.

³⁴ *Růst a zaměstnanost (18měsíční program rady)* [online]. 28. 6. 2008 [cit. 2010-11-14]. Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/18-mesicni-program-rady/rust-a-zamestnanost-18-program-rady/1001739/49301/#cyklus1>>.

³⁵ Viz kapitola 3.1 Vývoj a podstata Lisabonské strategie.

³⁶ JOKLOVÁ, K. Lisabonská strategie: příčiny, průběh a dopady. In STEINMETZOVÁ, D. a kol. *Bariéry konkurenceschopnosti*, s. 102.

³⁷ BERANOVÁ, P. Strukturální fondy Evropské unie. In KLVAČOVÁ, E. a kol. *Prohlubování evropské integrace*, s. 15.

Pro každou zemi existuje každoročně aktualizovaný tzv. Národní program dále rozpracovaný do Regionálního rozvojového plánu. Jednotlivé členské státy pak připravují rozvojový plán pro jeden nebo více regionů úrovně NUTS II³⁸. V některých případech je pak tento plán připravován na úroveň NUTS III (kterých je v ČR 14 a jedná se o kraje neboli tzv. vyšší územní správní celky, které mají – na rozdíl od čistě statistického významu NUTS II – právní a samosprávní charakter).³⁹ Takto rozdělené územní jednotky mají přímou vazbu na čerpání finančních prostředků ze strukturálních fondů EU.⁴⁰

Evropská politika hospodářské a soudržnosti

Evropská unie prostřednictvím politiky soudržnosti dlouhodobě usiluje o rovnoměrný hospodářský a společenský rozvoj všech členských států a jejich regionů. Cílem je, aby se zmírnily rozdíly v životní a ekonomické úrovni mezi jednotlivými zeměmi EU a zároveň se zvyšovala konkurenceschopnost Evropské unie jako celku. V souvislosti s tímto je kladen důraz na udržitelný růst, inovace a konkurenceschopnost, dále vytváření otevřené, flexibilní a soudržné společnosti s vysokou mírou zaměstnanosti.

Tomuto úsilí se jako celku říká evropská politika hospodářské a sociální soudržnosti, či krátce tzv. kohezní politika. Ta patří vedle zemědělské politiky k nejvýznamnějším evropským agendám.⁴¹

Struktura fondů Evropské unie a popis relevantních operačních programů

V období 2007–2013 je využíváno 26 operačních programů řazených do 3 skupin dle tematických cílů. Koordinátorem pro spravování fondů Evropské unie je v ČR Ministerstvo pro místní rozvoj, které pro tuto agendu zřídilo zvláštní útvar – Národní orgán pro koordinaci. Platebním a certifikačním orgánem je pak Ministerstvo financí a konečnou kontrolu nad korektním průběhem aktivit souvisejících s fondy EU má Evropská komise.⁴²

³⁸ Z francouzského *Las Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques* (Územní statistická jednotka). Jedná se o statistickou územní jednotku, která odpovídá území s vyšším než 1 milionem obyvatel (Česká republika byla rozdělena do 8 takových oblastí).

³⁹ *Nomenklatura územních statistických jednotek NUTS (Nomenclature Unit of Territorial Statistic)* [online]. 11. 5. 2009 [cit. 2010-10-18]. Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/rozvoj-regionu/nomenklatura-uzemnich-statistickych/1001179/6584/>>.

⁴⁰ BERANOVÁ, P. Strukturální fondy Evropské unie. In KLVAČOVÁ, E. a kol. *Prohlubování evropské integrace*, s. 15.

⁴¹ *Fondy Evropské unie* [online]. [2010?] [cit. 2010-11-22]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU>>.

⁴² *Fondy Evropské unie* [online]. [2010?] [cit. 2010-11-22]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU>>.

Tabulka č. 1: Programy na čerpání z fondů EU na období 2007–2013

Konvergence (Cíl 1)	<ul style="list-style-type: none"> • ROP NUTS II Severozápad • ROP NUTS II Moravskoslezsko • ROP NUTS II Jihovýchod • ROP NUTS II Severovýchod • ROP NUTS II Střední Morava • ROP NUTS II Jihozápad • ROP NUTS II Střední Čechy
	<ul style="list-style-type: none"> • OP Doprava • OP Životní prostředí • OP Podnikání a inovace • OP Výzkum a vývoj pro inovace • OP Lidské zdroje a zaměstnanost • OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost • Integrovaný OP • OP Technická pomoc
Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost (Cíl 2)	<ul style="list-style-type: none"> • OP Praha Adaptabilita • OP Praha konkurenceschopnost
Evropská územní spolupráce (Cíl 3)	<ul style="list-style-type: none"> • OP Přeshraniční spolupráce ČR – Bavorsko / Polsko / Rakousko / Sasko / Slovensko • OP Mezuregionální spolupráce (všechny státy EU, Norsko a Švýcarsko) • OP Nadnárodní spolupráce (ČR, Rakousko, Polsko, část Německa, Maďarsko, Slovinsko, Slovensko, část Itálie a z nečlenských zemí část Ukrajiny)
	<ul style="list-style-type: none"> • Síťový OP ESPON 2013 (všechny členské státy, Norsko, Švýcarsko, Lichtenštejnsko, Island, kandidátské státy EU) • Síťový OP INTERACT II (všechny státy EU)

Zdroj: *Fondy Evropské unie* [online]. [2010?] [cit. 2010-11-22]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013>>.

Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost

Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OPVK) se řadí mezi víceúčelové tematické operační programy. Z velké většiny je financován z prostředků cíle Konvergence, ale v případě projektů vytvářejících systémový rámec celoživotního učení též z prostředků pro cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost. Způsobitelným územím je v této oblasti proto také hl. m. Praha. Pro OPVK je celkem vyčleněno 1,83 mld. €, což činí přibližně 6,8 % veškerých prostředků určených z fondů EU pro Českou republiku. Z českých veřejných zdrojů má být navíc financování programu navýšeno o dalších 0,32 mld. €, což odpovídá 15% povinné participaci.⁴³

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost obsahuje 5 prioritních os rozdělujících operační program na samostatné logické celky, které jsou dále konkretizovány prostřednictvím tzv. oblastí podpor, které vymezují, jaké typy projektů mohou být v rámci příslušné prioritní osy podpořeny.⁴⁴ Příklady podporovaných aktivit v rámci zmínovaných prioritních os:

Počáteční vzdělávání (612,1 mil. €, což odpovídá 34 % alokace OPVK z fondů EU): Např. zavádění vyučovacích metod, organizačních forem a výukových činností včetně tvorby modulových výukových programů s důrazem na mezipředmětové vazby, které vedou k rozvoji klíčových kompetencí, rozšíření výuky v cizích jazycích na středních školách, propracování a rozšíření nabídky asistenčních služeb pro žáky se speciálními potřebami, vytvoření systému dalšího vzdělávání pracovníků škol a školských zařízení a podpora tohoto vzdělávání s důrazem na odborné kompetence i kompetence vedoucí ke zvyšování manažerských schopností nutných pro další rozvoj škol a školských zařízení apod.⁴⁵

Terciární vzdělávání, výzkum a vývoj (626,5 mil. €, což odpovídá 35 % alokace OPVK z fondů EU): Např. inovace studijních programů na VOŠ a VŠ v souladu

⁴³ *Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost* [online]. [2010?] [cit. 2010-11-22]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/bcccc738-7fb0-4742-9b90-b75ce4b28b2e/OP-Vzdelavani-pro-konkurenceschopnost>>.

⁴⁴ *Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost* [online]. [2010?] [cit. 2010-11-22]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/bcccc738-7fb0-4742-9b90-b75ce4b28b2e/OP-Vzdelavani-pro-konkurenceschopnost>>.

⁴⁵ *Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost* [online]. [2010?] [cit. 2010-11-22]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/bcccc738-7fb0-4742-9b90-b75ce4b28b2e/OP-Vzdelavani-pro-konkurenceschopnost>>.

s požadavky dalšího posunu ke znalostní ekonomice a potřebami trhu práce, zapojení odborníků z praxe i ze zahraničí při vytváření a realizaci těchto programů, další vzdělávání učitelů, řídicích pracovníků a administrativních pracovníků na VOŠ, další specifické odborné vzdělávání pracovníků výzkumu a vývoje, podpora mobility pracovníků mezi výzkumnými institucemi a soukromým a veřejným sektorem, spolupráce mezi institucemi terciárního vzdělávání, výzkumnými a vývojovými pracovišti, podnikatelským a veřejným sektorem apod.⁴⁶

Další vzdělávání (289,9 mil. €, což odpovídá 16 % alokace OPVK z fondů EU): Např. podpora vzdělávání v oblasti obecných a odborných kompetencí, vytvoření vzdělávacích modulů, zaměřených na podporu obecných kompetencí (jazykové a IT dovednosti, podpora podnikatelských dovedností, znalostí a dovedností v environmentální oblasti), další rozvoj vzdělávacích programů pro vzdělávání dospělých ve školách a dalších vzdělávacích institucích, vzdělávání pedagogů, lektorů, řídicích a organizačních pracovníků škol a dalších vzdělávacích a poradenských středisek v oblasti specializačního vzdělávání, vzdělávání pro udržitelný rozvoj apod.⁴⁷

Systemový rámec celoživotního učení (227,1 mil. €, což odpovídá 12 % alokace OPVK z fondů EU): Aktivitu, které v oblasti počátečního, terciárního a dalšího vzdělávání přispívají k vytváření systému celoživotního učení, a to na území celé ČR.⁴⁸

Technická pomoc (72,4 mil. €, což odpovídá 4 % alokace OPVK z fondů EU): Financování aktivit spojených s řízením programu OPVK, např. platy pracovníků zapojených do řízení operačního programu, administrace a hodnocení projektů, monitoring projektů a programu, zpracování studií a analýz, publicita programu, podpora schopnosti potenciálních příjemců čerpat finanční prostředky.⁴⁹

⁴⁶ *Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost* [online]. [2010?] [cit. 2010-11-22]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/bcccc738-7fb0-4742-9b90-b75ce4b28b2e/OP-Vzdelavani-pro-konkurenceschopnost>>.

⁴⁷ *Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost* [online]. [2010?] [cit. 2010-11-22]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/bcccc738-7fb0-4742-9b90-b75ce4b28b2e/OP-Vzdelavani-pro-konkurenceschopnost>>.

⁴⁸ *Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost* [online]. [2010?] [cit. 2010-11-22]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/bcccc738-7fb0-4742-9b90-b75ce4b28b2e/OP-Vzdelavani-pro-konkurenceschopnost>>.

⁴⁹ *Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost* [online]. [2010?] [cit. 2010-11-22]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/bcccc738-7fb0-4742-9b90-b75ce4b28b2e/OP-Vzdelavani-pro-konkurenceschopnost>>.

Operační program lidské zdroje a zaměstnanost

Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost (OP LZZ) také spadá mezi víceúčelové tematické operační programy. Podobně jako operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost je financován zejména z prostředků cíle Konvergence, ale v oblastech aktivní politiky trhu práce, modernizace veřejné správy a veřejných služeb a mezinárodní spolupráce též z prostředků pro cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost. V těchto oblastech je také hl. m. Praha. Z fondů EU je pro OP LZZ vyčleněno celkem 1,84 mld. €, což činí přibližně 6,80 % veškerých prostředků určených z fondů EU pro Českou republiku. Z českých veřejných zdrojů má být navíc financování programu navýšeno o dalších 0,32 mld. € jako povinná 15% participace státu, stanovená Evropskou komisí.⁵⁰

OP Lidské zdroje a zaměstnanost obsahuje 6 prioritních os, které rozdělují operační program na jednotlivé logické celky a ty jsou dále konkretizovány prostřednictvím tzv. oblastí podpor, které vymezují, jaké typy projektů mohou být v rámci příslušné prioritní osy podpořeny.⁵¹ Příklady podporovaných aktivit v rámci zmiňovaných prioritních os:

Adaptabilita (525,4 mil. €, což odpovídá 28,6 % alokace OP LZZ z fondů EU): Např. další profesní vzdělávání podporované zaměstnavateli, vznik nových vzdělávacích programů pro zaměstnance včetně přípravy podnikových lektorů a instruktorů, uplatňování pružných forem organizace práce apod.⁵²

Aktivní politika trhu práce (605,8 mil. €, což odpovídá 33 % alokace OP LZZ z fondů EU): Např. rekvalifikace, zprostředkování zaměstnání, bilanční a pracovní diagnostika, profesní poradenství, podpora veřejně prospěšných prací a krátkodobých pracovních příležitostí, zajištění odborné praxe, podpora nových forem zaměstnání pro uplatnění žen a mladých lidí na trhu práce, podpora začínajícím OSVČ, rozvoj speciálních doškolovacích programů pro pracovníky sítě bilančně diagnostických pracovišť pro

⁵⁰ *Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost* [online]. [2010?] [cit. 2010-11-22]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/d26c8d6a-821b-45df-9c9c-29a8a55f7e1e/OP-Lidske-zdroje-a-zamestnanost>>.

⁵¹ *Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost* [online]. [2010?] [cit. 2010-11-22]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/d26c8d6a-821b-45df-9c9c-29a8a55f7e1e/OP-Lidske-zdroje-a-zamestnanost>>.

⁵² *Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost* [online]. [2010?] [cit. 2010-11-22]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/d26c8d6a-821b-45df-9c9c-29a8a55f7e1e/OP-Lidske-zdroje-a-zamestnanost>>.

potřeby služeb zaměstnanosti, tvorba, realizace a rozšíření specifických integrovaných školicích programů pro společenskou (pracovní) integraci uchazečů o zaměstnání ohrožených sociálním vyloučením, podpora institucionálního a metodického zázemí pro rozvoj systémů předvídání změn na trhu práce a zvládání postupných i náhlých změn v zaměstnanosti apod.⁵³

Sociální integrace a rovné příležitosti (398,6 mil. €, což odpovídá 21,7 % alokace OP LZZ z fondů EU): Např. poskytování sociálních služeb a podpora dalších nástrojů, které vedou k sociálnímu začleňování a k prevenci sociálního vyloučení, transformace pobytových zařízení pro cílové skupiny osob, zavádění procesu zvyšování kvality, kontroly a zajištění dostupnosti sociálních služeb, vzdělávací programy, kurzy, odborné vzdělávání pro sociálně vyloučené, poradenské programy k aktivizaci a motivaci sociálně vyloučených při vyhledávání zaměstnání, poradenství pro zaměstnavatele v oblasti netradičních zaměstnání pro ženy, nediskriminačního přístupu, zpřístupnění nabídky dalšího vzdělávání, rekvalifikace a zvyšování kvalifikace pro ženy, rozvoj distančních forem vzdělávání apod.⁵⁴

Veřejná správa a veřejné služby (195,1 mil. €, což odpovídá 10,6 % alokace OP LZZ z fondů EU): Např. zefektivnění řízení lidských zdrojů ve veřejné správě, včetně vzdělávání zaměstnanců úřadů veřejné správy, politiků a zastupitelů územních samosprávných celků, metodiků a školitelů pro veřejnou správu, aplikace moderních metod zvyšování výkonnosti, kvality a transparentnosti veřejné správy, veřejných služeb apod.⁵⁵

Mezinárodní spolupráce (39 mil. €, což odpovídá 2,1 % alokace OP LZZ z fondů EU): Např. výměna zkušeností a přenos tzv. good practice (dobré, resp. správné praxe)

⁵³ *Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost* [online]. [2010?] [cit. 2010-11-22]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/d26c8d6a-821b-45df-9c9c-29a8a55f7e1e/OP-Lidske-zdroje-a-zamestnanost>>.

⁵⁴ *Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost* [online]. [2010?] [cit. 2010-11-22]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/d26c8d6a-821b-45df-9c9c-29a8a55f7e1e/OP-Lidske-zdroje-a-zamestnanost>>.

⁵⁵ *Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost* [online]. [2010?] [cit. 2010-11-22]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/d26c8d6a-821b-45df-9c9c-29a8a55f7e1e/OP-Lidske-zdroje-a-zamestnanost>>.

mezi členskými státy v otázkách týkajících se věcného zaměření ESF⁵⁶, vznik tematických sítí, zaměřených na řešení specifického problému apod.⁵⁷

Technická pomoc (73,5 mil. €, což odpovídá 4 % alokace OP LZZ z fondů EU): Financování aktivit spojených s řízením operačního programu LZZ, např. platy pracovníků zapojených do řízení operačního programu, výběr projektů, monitoring projektů a programu, zpracování studií a analýz, publicita programu, podpora schopnosti potenciálních příjemců čerpat finanční prostředky z programu apod.⁵⁸

3.5 Lisabonská strategie po roce 2010

Konference v Bukurešti 2008

„Strukturální reformy působily ve směru návratu dlouhodobě nezaměstnaných jedinců s nízkou mírou kvalifikace zpět do pracovního procesu a k tvorbě pracovních míst na částečný úvazek. Evropská reforma učinila trh práce flexibilnějším „na jeho dolním konci“, což se odrazilo ve vyšší míře zaměstnanosti. To je pozitivní. Ale reformy nepomohly vytvořit podmínky pro rychlou akumulaci kapitálu. Jestliže si Evropa chce zachovat a posílit ekonomickou dynamiku, musí na jedné straně pokračovat ve strukturálních reformách zaměřených na růst produktivity a na druhé straně musí posílit kupní sílu obyvatelstva, čímž vytvoří příležitost pro větší objem obrátu firem.“

S. Collignon⁵⁹

27. července 2008 se v rumunské Bukurešti konala konference o posílení ekonomického růstu a ekonomické síly Evropy v globální světové ekonomice a prohlubování evropské integrace. Mimo jiné zde publikoval výsledky své analýzy

⁵⁶ Evropský sociální fond. Dostupné z: <http://www.esfcr.cz/>.

⁵⁷ *Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost* [online]. [2010?] [cit. 2010-11-22]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/d26c8d6a-821b-45df-9c9c-29a8a55f7e1e/OP-Lidske-zdroje-a-zamestnanost>>.

⁵⁸ *Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost* [online]. [2010?] [cit. 2010-11-22]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/d26c8d6a-821b-45df-9c9c-29a8a55f7e1e/OP-Lidske-zdroje-a-zamestnanost>>.

⁵⁹ KLVAČOVÁ, E. – MALÝ, J. – MRÁČEK, K. *Různé cesty ke konkurenceschopnosti: EU versus USA*, s. 114.

S. Collignon, který v závěru své zprávy uvádí ve zkratce 10 cílů, jichž by měla Evropská unie dosáhnout, aby se cíle Lisabonské strategie přiblížily svému naplnění:⁶⁰

1. Zvýšení celkové produktivity za pomoci růstu investic do vzdělávání a odborné přípravy a zvýšení kapitálové intenzity.
2. Podpora zaměstnanosti na základě stimulující a stabilizující koordinace monetární, fiskální a mzdové politiky.
3. Vytvoření Fondu růstu k podpoře technického a průmyslového rozvoje (k úspěšnému založení Fondu růstu doporučuje S. Collignon využít krátkodobě zvýšené korporátní daně).
4. Využití Kohezního fondu na proces vyrovnávání rozdílů mezi vyspělými evropskými ekonomikami a těmi zaostávajícími.
5. Využití Globalizačního fondu na zmírnování důsledků delokalizace.
6. Založení každoročně vydávaných Rámcových směrnic pro hospodářskou politiku za účelem přeměny veřejných úspor ve veřejné investice namísto veřejné spotřeby.
7. Využívání regionální politiky jako prostředek redistribuce pro překonávání regionálních rozdílů v produktivitě a kapitálové intenzitě namísto prostředku vytvářejícího závislost regionů na transferech.
8. Definice celkového fiskálního cíle na evropské úrovni ve vztahu k hospodářskému cyklu. Rámcové směrnice pro hospodářskou politiku by pak měly být nástrojem ke stanovení rozpočtových cílů pro všechny evropské instituce a schválení systému obchodovatelných dluhů pro národní instituce.
9. Sladění mzdového vyjednávání s odvětvovým a regionálním růstem produktivity a s inflačním cílením Evropské centrální banky.
10. Posílení demokratické kontroly činností v rámci Evropské unie za účelem vytvoření evropské vlády nesoucí zodpovědnost za činnost týkající se všech evropských občanů.⁶¹

⁶⁰ KLVAČOVÁ, E. – MALÝ, J. – MRÁČEK, K. *Různé cesty ke konkurenceschopnosti: EU versus USA*, s. 113.

⁶¹ KLVAČOVÁ, E. – MALÝ, J. – MRÁČEK, K. *Různé cesty ke konkurenceschopnosti: EU versus USA*, s. 117.

Evropa 2020

„Evropa 2020 pojednává o tom, co musíme učinit dnes a zítra, aby se hospodářství EU opět dostalo na správnou cestu. Krize odhalila zásadní problémy a neudržitelné tendence, které už nelze dále opomíjet. Evropa trpí růstovým deficitem, jenž ohrožuje naši budoucnost. Je třeba, abychom rázně řešili naše slabá místa a těžili z mnoha našich předností. Musíme vybudovat nový ekonomický model založený na znalostech, nízkouhlíkovém hospodářství a vysoké zaměstnanosti. O toto vše se musí přičinit všichni aktéři v Evropě.“

José Manuel Durão Barroso⁶²

Dne 3. 3. 2010 představila Evropská komise strategii nazvanou Evropa 2020, kterou označila za pokračovatele Lisabonské strategie. Evropa 2020 si klade za cíl dostat hospodářství EU z krize a připravit jej na další desetiletí. Komise jmenovala tři hybné síly růstu, k nimž by se prostřednictvím konkrétních opatření na úrovni Evropská unie a členských států mělo přistoupit: inteligentní růst (podpora znalostí, inovací, vzdělávání a digitální společnosti), udržitelný růst (produkce méně náročná na zdroje a podpora konkurenceschopnosti EU) a dále růst podporující začleňování (zvýšení účasti na trhu práce, získávání dovedností a boj proti chudobě). Podobně jako v tzv. Nové Lisabonské strategii⁶³ Komise apeluje, aby se o hospodářský růst a tvorbu pracovních míst přičinili všichni aktéři v Evropě a aby byla přijata odpovědnost na nejvyšší politické úrovni. Stanoveno bylo pět cílů, jež definují, kde by se EU měla nacházet v roce 2020, a jež budou sloužit k posuzování pokroku.⁶⁴ Dokument⁶⁵ představující priority a cíle Evropy 2020 často zdůrazňuje nutnost spolupráce jednotlivých zemí za účelem rychlého překonání hospodářské recese a opětovného započetí růstu.

⁶² *Evropa 2020 : Komise navrhuje novou evropskou hospodářskou strategii* [online]. Europa Press releases, 3. 3. 2010 [cit. 2011-04-03]. Dostupné z: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/225&format=HTML&aged=0&language=C&guiLanguage=en>>.

⁶³ Viz kapitola 3.1.2 Kokova zpráva a tzv. Nová Lisabonská strategie.

⁶⁴ *Evropa 2020 : Komise navrhuje novou evropskou hospodářskou strategii* [online]. Europa Press releases, 3. 3. 2010 [cit. 7. 10. 2010]. Dostupné z: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/225&format=HTML&aged=0&language=C&guiLanguage=en>>.

⁶⁵ Dostupné z: http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_CS_ACT_part1_v1.pdf.

Strategie Evropa 2020 přináší vizi pro evropské sociálně-tržní hospodářství na desetiletí mezi roky 2010 a 2020, jež spočívá ve třech symbioticky propojených prioritních oblastech. Tyto oblasti se velmi podobají těm, o něž se opírala i původní Lisabonské strategie. Jedná se konkrétně o:

- Inteligentní růst, který rozvíjí ekonomiku založenou na znalostech a inovacích;
- dlouhodobě udržitelný růst podporující nízkouhlíkové, konkurenceschopné a na zdroje méně náročné hospodářství;
- růst podporující začlenění, tj. růst podporující ekonomiku s vysokou zaměstnaností a se silnou sociální a územní soudržností.⁶⁶

Hodnocení pokroku v těchto oblastech vychází z pěti reprezentativních cílů, jichž by měla Evropská unie jako celek do roku 2020 dosáhnout. Jednotlivé členské státy tak při zohlednění své konkrétní výchozí situace převedou následující cíle do vnitrostátní podoby.⁶⁷

- 75 % obyvatelstva ve věku od 20 do 64 let by mělo být zaměstnáno (podobný cíl měla i původní Lisabonské strategie);
- 3 % HDP Evropské unie by měla být investována do výzkumu a vývoje (tedy shodně s Lisabonskou strategií);
- v oblasti klimatu a energie by mělo být dosaženo takzvaných cílů „20-20-20“, tedy snížit do roku 2020 emise skleníkových plynů o 20 %, zvýšit podíl obnovitelných zdrojů na 20 % a zvýšit energetickou účinnost o 20 % (tato problematika byla v Lisabonské strategii řešena v rámci tzv. ekologického pilíře);
- podíl dětí, které předčasně ukončí školní docházku, by měl být pod hranicí 10 % a nejméně 40 % mladší generace (25–34 let) by mělo mít vysokoškolské vzdělání (v roce 2009 cca 32 %⁶⁸);
- počet osob ohrožených chudobou by měl klesnout o 20 milionů (fakticky tedy o 25 %).⁶⁹

⁶⁶ *Evropa 2020 : Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění* [online], str. 5.

⁶⁷ *Evropa 2020 : Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění* [online], str. 5.

⁶⁸ *Evropa 2020 : Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění* [online], str. 12.

⁶⁹ *Evropa 2020 : Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění* [online], str. 5.

Ke splnění těchto cílů navrhuje Komise program Evropa 2020 řadu stěžejních iniciativ. Jejich provedení je společnou prioritou s tím, že opatření budou muset být přijímána na všech úrovních, tedy na úrovni organizací EU, členských států, místních a regionálních orgánů.⁷⁰

Pro podrobnější informace o Evropě 2020 viz příloha č. 2: Doslovná citace iniciativ souvisejících s dokumentem Evropa 2020.

3.6 Modely evropské sociální politiky

V Evropě se v současné době aplikují tři modely sociální politiky, jež se ve své původní podobě navzájem liší především kvůli rozdílným historicko-kulturně-politickým okolnostem vzniku.

Liberální (občas také atlantský, reziduální, beveridgeovský) model

Z evropských zemí je tento styl uplatňován ve Velké Británii a vychází z předpokladu, že každý člověk má nejen své svobody a svá práva, ale i povinnosti. Je povinen se starat o svou existenci, budoucnost a o přiměřenou životní úroveň svých dětí. Pokud bez vlastního zavinění přestane být člověk schopen těmto povinnostem dostát, nastupuje povinnost jeho bližních, tedy jeho vlastní rodiny. Teprve pokud není nikdo, kdo by se mohl této úlohy zhostit, nastupuje stát.⁷¹

Konzervativní (občas také pracovní výkonový, kontinentální, korporativní, bismarkovský) model

Nejčastěji se v Evropě (potažmo celé Evropské unii) vyskytuje tzv. konzervativní systém, který má kořeny v Německu. Jeho podstata se opírá o myšlenku, podle které by míra zabezpečení člověka měla odpovídat jeho předchozímu pracovnímu úsilí, výši jeho příjmů a rozsahu finančních prostředků, jimiž do systému sociálního zabezpečení přispěl v době své pracovní aktivity. Do jisté míry by tedy výše sociální pomoci, ve chvíli, kdy ji dotyčný potřebuje, měla odrážet jeho dosavadní životní úroveň.⁷²

⁷⁰ *Evropa 2020 : Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění* [online], str. 5.

⁷¹ KLVAČOVÁ, E. Historické proměny evropské sociální politiky. In KLVAČOVÁ, E. a kol. *Prohlubování evropské integrace*, s. 69.

⁷² KLVAČOVÁ, E. Historické proměny evropské sociální politiky. In KLVAČOVÁ, E. a kol. *Prohlubování evropské integrace*, s. 68–69.

Základním pilířem tohoto modelu je pojištění ve všech možných podobách, tedy nejen sociální, ale například i nemocenské, důchodové, úrazové atp. Část těchto pojištění je povinen odvádět každý zaměstnanec ze svých příjmů.⁷³

Sociálně demokratický (občas také institucionálně nedistributivní, skandinávský) model

Tento model vznikl v severských zemích Evropy a je důsledkem zdejšího dlouholetého působení sociálně demokratických vlád (odtud i název). Tento model je postaven na ideje minimální chudoby a tedy i minimální příjmové diferenciaci. Jeho podstatou je rozsáhlé přerozdělování státních peněz nejrůznějšími státními institucemi.⁷⁴

Rozdíly mezi sociálními modely ve zkratce

Předem je nutno zdůraznit, že v podstatě žádný výše jmenovaný model neexistuje ve své čisté podobě. S rostoucím vlivem globalizace a spolupráce států na Evropské i jiné úrovni, ale také honbou za vyšší konkurenceschopností, se některé prvky navzájem proluly.⁷⁵

Tabulka č. 2: Srovnání sociálních modelů

	Liberální model	Konzervativní model	Sociálně demokratický model
Sociální dávky	Existenční úroveň	Diferencované, odpovídají předchozímu příspěvku do systému	Relativně vysoké
Nákladnost	Relativně nízká	Různá, obvykle však mezi liberálním a sociálně demokratickým modelem	Velmi vysoká

⁷³ KLVAČOVÁ, E. Historické proměny evropské sociální politiky. In KLVAČOVÁ, E. a kol. *Prohlubování evropské integrace*, s. 69–70.

⁷⁴ KLVAČOVÁ, E. Historické proměny evropské sociální politiky. In KLVAČOVÁ, E. a kol. *Prohlubování evropské integrace*, s. 70.

⁷⁵ KLVAČOVÁ, E. Historické proměny evropské sociální politiky. In KLVAČOVÁ, E. a kol. *Prohlubování evropské integrace*, s. 70.

Specifické rozdíly mezi modely	Výše dávek není závislá na předchozí ekonomické aktivitě klienta	System nerozlišuje zaviněnou a nezaviněnou chudobu	Založen na principu solidarity mezi bohatými a chudými
	Potřeba dávek se testuje	Potřeba dávek se netestuje	System je závislý na vysoké míře zaměstnanosti
	Klienty sociálního systému jsou nejchudší lidé z okraje společnosti	Vychází z předpokladu, že prevence je účinnější než následné řešení	Klienty sociálního systému jsou v podstatě všichni občané

Zdroj: KLVAČOVÁ, E. Historické proměny evropské sociální politiky. In KLVAČOVÁ, E. a kol. *Prohlubování evropské integrace*, s. 68–70.

Eva Klvačová dále rozebírá problematiku možného společného celoevropského sociálního modelu. Dochází k závěru, že z důvodů politických, kulturních a ekonomických rozdílů mezi jednotlivými členskými státy není možné předpovědět, jakým směrem (a zda vůbec) se v sociální politice Evropa v dohledné době sjednotí.⁷⁶

3.7 Boloňský proces

V červnu roku 1999 byla podepsána 31 ministry z 29 evropských zemí Boloňská deklarace, která odstartovala tzv. Boloňský proces. Ministři, a později i vysoké školy a studenti, se přihlásili k vytvoření otevřeného prostoru vysokého školství v Evropě. Ten měl navázat a dále rozvinout předchozí spolupráci evropských zemí, která se v té době rozvíjela zejména v rámci vzdělávacích programů Evropské unie a jejímž cílem bylo přispět ke zlepšení volného pohybu studentů a akademických pracovníků v Evropě.⁷⁷

⁷⁶ KLVAČOVÁ, E. Historické proměny evropské sociální politiky. In KLVAČOVÁ, E. a kol. *Prohlubování evropské integrace*, s. 70.

⁷⁷ *Boloňský proces* [online]. [200-?] [cit. 2011-02-01]. Dostupné z: <<http://www.bologna.msmt.cz/>>.

Již roku 1998 se v Sorbonně ministři Francie, Itálie, Německa a Velké Británie přihlásili k odvážné vizi - umožnit každému vysokoškolskému studentovi strávit alespoň jeden semestr studia na zahraniční vysoké škole, přičemž domácí instituce mu jej uzná jako součást jeho studijního programu. Sorbonnská i Boloňská deklarace však byly také reakcí na upadající zájem studentů ze zámoří, zejména z Asie, studovat na evropském kontinentu. Dále byla tato deklarace snahou o to, aby evropské vysoké školství nezačalo zaostávat za rychle se rozvíjejícími vysokoškolskými systémy rozvojových zemí (např. Číny a Indie), ale i odpovědí na měnící se strukturu evropské ekonomiky směrem k ekonomice znalostí.⁷⁸

Cílem Boloňského procesu bylo vytvořit do roku 2010 atraktivní a mezinárodně konkurenceschopný Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání (tzv. EHEA), jehož studenti i pracovníci mohou těžit z možností volného pohybu a získané vzdělání a kvalifikace jim jsou spravedlivě uznávány v celé EHEA. Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání by zároveň měl být přitažlivý i pro studenty a vědce z mimoevropských zemí.⁷⁹

Spolu s vytvořením Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání jde ruku v ruce nutnost sjednotit Evropské systémy vzdělávání a udělat je co nejtransparentnější. K tomuto účelu byl zaveden evropský kreditní systém (označovaný jako ECTS) a také evropský dodatek k diplomu. Největší změnou je však zavedení dvoucyklového (bakalářského a na ten navazujícího magisterského) systému studia, který byl v Berlíně o dva roky později rozšířen o cyklus třetí – doktorský.⁸⁰

3.8 Klasifikace vzdělávacích stupňů podle ISCED 97

International Standard Classification of Education (tzv. ISCED), založený organizací UNESCO, je mezinárodně uznávaný standard klasifikace vzdělání. Poslední a aktuálně používaná klasifikace byla představena v listopadu roku 1997⁸¹ a rozděluje vzdělání na sedm základních skupin.

⁷⁸ *Boloňský proces* [online]. [200-?] [cit. 2011-02-01]. Dostupné z: <<http://www.bologna.msmt.cz/>>.

⁷⁹ *Boloňský proces* [online]. [200-?] [cit. 2011-02-01]. Dostupné z: <<http://www.bologna.msmt.cz/>>.

⁸⁰ *Historie - Boloňský proces* [online]. [200-?] [cit. 2011-02-01]. Historie Boloňského procesu. Dostupné z: <<http://www.bologna.msmt.cz/?id=bolonsky-proces/historie>>.

⁸¹ Původní dokument v Aj dostupný z: http://www.uis.unesco.org/TEMPLATE/pdf/isced/ISCED_A.pdf.

Tabulka č. 3: Klasifikace ISCED 97

Typ vzdělání	ISCED	Příklady českého vzdělávacího programu či instituce
Preprimární	0	Mateřská škola
Primární	1	První stupeň základní školy
Nižší sekundární	2A	Druhý stupeň základní školy, 1. – 4. Ročník víceletého gymnázia
	2B	Kurzy pro doplnění vzdělání poskytované základní školou
	2C	Pomocné školy, praktické školy a obory jednoleté a dvouleté
Vyšší sekundární	3A	4letá gymnázia (nebo 5. a vyšší ročník víceletých gymnázií), střední školy a odborná učiliště zakončovaná maturitou
	3B	Konzervatoře
	3C	Střední školy neukončované maturitou, učební obory ukončované vydáním výučního listu, rekvalifikační kurzy ukončované závěrečnou zkouškou
Postsekundární neterciální	4A	Nástavbové studium, pomaturitní studium poskytované střední nebo vysokou školou, jejímž výstupem není udělení titulu
	4B	V České republice neposkytované
	4C	Pomaturitní učební obory a rekvalifikační kurzy
Terciální prvního stupně	5A	Bakalářské studium koncipované jako předstupeň magisterského, magisterské a magisterské navazující studium
	5B	Vyšší odborné školy, bakalářské studium koncipované jako konečné, poslední 2 ročníky konzervatoře
Terciální druhého stupně	6	Doktorský studijní program ukončený titulem Ph.D.

Zdroj: Metodika : Mezinárodní klasifikace vzdělání ISCED 97 [online]. 15. 4. 2010 [cit. 2011-01-28].

Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/metodika_mezinarodni_klasifikace_vzdelani_isced_97>.

4. Analýza systému podpory zaměstnatelnosti v České republice

„Vzdělávání tvoří ve většině států značnou položku veřejných výdajů. Zároveň se však jedná o zásadní investici v podpoře dlouhodobého růstového potenciálu každé země a také v odpovědi na základní technologické a demografické změny, které hýbají pracovními trhy.“

Education At Glance 2010⁸²

4.1 Analýza postavení České republiky v EU v oblasti vzdělávání a zaměstnatelnosti

Investice a výnosy vzdělávání v zemích OECD

Země OECD investují do vzdělávání poměrně intenzivně. Na nižší než terciální vzdělávací úrovni vzrostly i přes stabilní počet žáků výdaje na žáka mezi roky 1995 a 2007 v průměru ve všech zemích o 43 %. V terciárním vzdělávání vzrostly v průběhu let 2000 a 2007 výdaje na studenta v průměru zemí OECD o 14 procent, poté co v předchozích pěti letech byly relativně stabilní. Tento fakt v sobě odráží snahu vlád vyrovnat se s expanzí terciárního vzdělávání prostřednictvím masivních finančních prostředků vynakládaných na tuto vzdělávací úroveň.⁸³

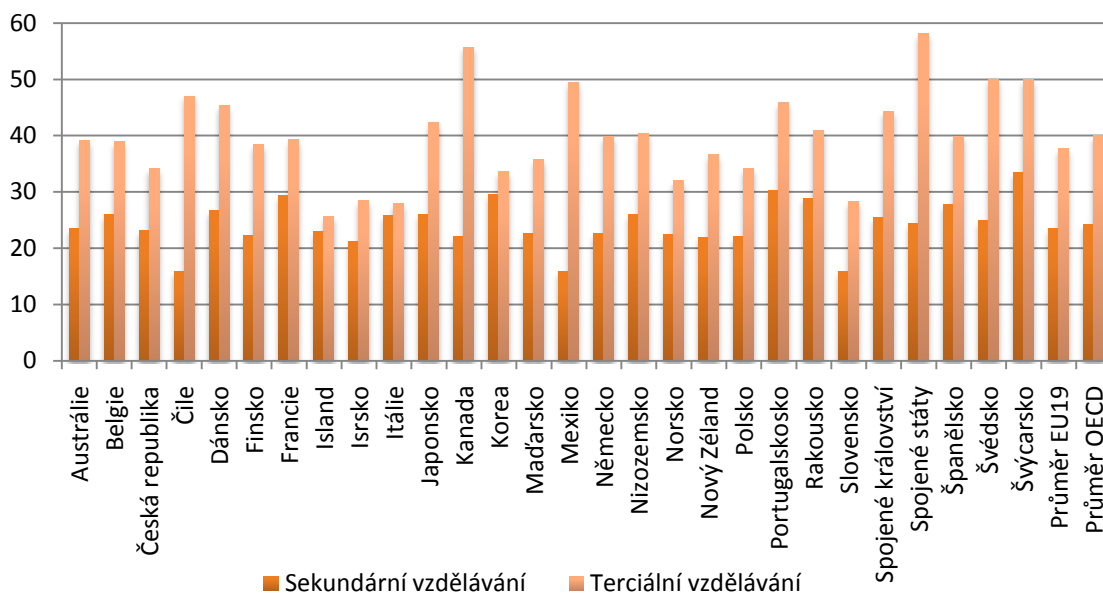
⁸² Education at a Glance 2010: OECD, s. 13.

⁸³ Education at a Glance 2010: OECD Indicators : Přehled v českém jazyce, s. 2.

Graf č. 1: Roční výdaje na vzdělávací instituce sekundárního a terciálního stupně na jednoho studenta v poměru k HDP na obyvatele

Pozn.: Data z roku 2007.

Výdaje/HDP/obyv.

Zdroj: OECD (<http://dx.doi.org/10.1787/888932310282>), vlastní úpravy.

Výdaje jednotlivých zemí se přitom velmi liší, a to jak v absolutních, tak i relativních číslech. Země OECD vynaloží 6,2 % svého kolektivního HDP na vzdělávání, a to na škále od více než 7 % v Dánsku, Izraeli, na Islandu, ve Spojených státech či v Ruské federaci, až do 4,5 % nebo méně v Itálii a ve Slovenské republice.⁸⁴

V případě státních výdajů vynaloží země OECD v průměru 13,3 % z celkových veřejných výdajů na vzdělávání, a to od méně než 10 % v České republice, Itálii a Japonsku, až do téměř 22 % v Mexiku.⁸⁵

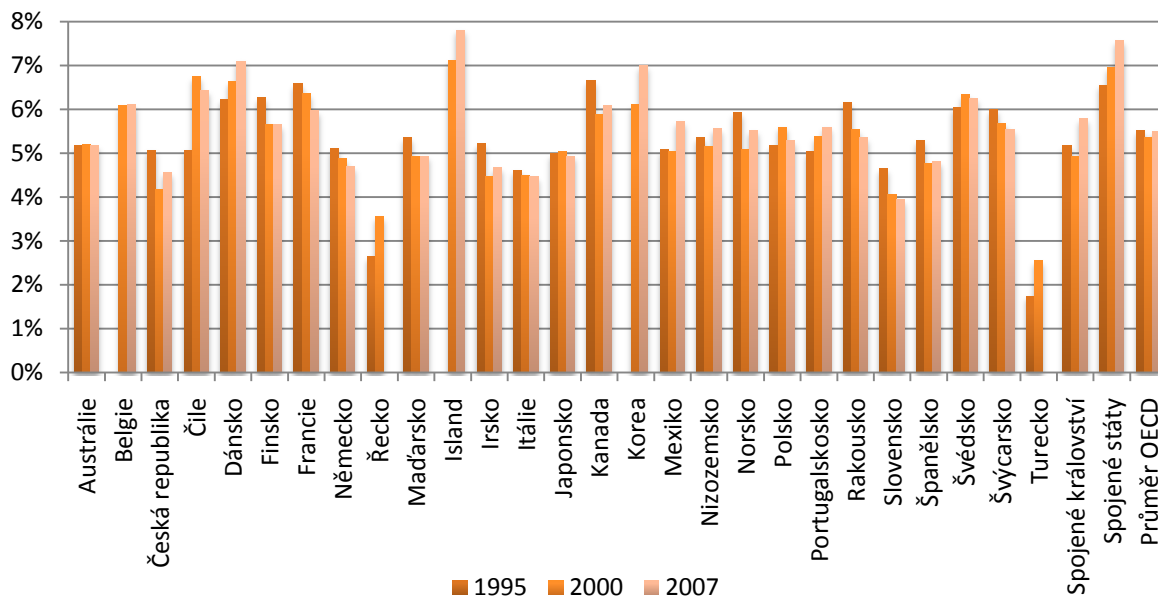
Struktura vynaložených nákladů na vzdělávání je v zemích OECD v průměru následující: 92 % celkových výdajů na primární, sekundární a postsekundární neterciární

⁸⁴ Education at a Glance 2010: OECD Indicators : Přehled v českém jazyce, s. 2.

⁸⁵ Education at a Glance 2010: OECD Indicators : Přehled v českém jazyce, s. 2.

vzdělávání připadá na běžné výdaje, z nichž se s výjimkou čtyř zemí více než 70 % vynaloží na platy zaměstnanců.⁸⁶

Graf č. 2: Výdaje na vzdělávací instituce v poměru k HDP

Zdroj: OECD (<http://dx.doi.org/10.1787/888932310301>), vlastní úpravy.

Mzdové náklady na jednoho studenta se v jednotlivých zemích výrazně liší – jsou například více než desetkrát vyšší v Lucembursku, ve Španělsku či ve Švýcarsku než v Chile.⁸⁷

V průměru v zemích OECD bude muž s terciárním vzděláním během své pracovní kariéry generovat o 2,13 mil. Kč⁸⁸ prostřednictvím daní z příjmů a příspěvků na sociální zabezpečení více než muž s vyšším sekundárním vzděláním. Dokonce i po odečtení veřejných výdajů vynaložených na jeho vzdělávání, zbývá v průměru více než 1,5 mil. Kč⁸⁹. Společenská návratnost vzdělání je však ještě vyšší vzhledem k faktu, že existuje mnoho dalších benefitů ze vzdělání, které se v daňových příjmech odráží pouze nepřímo (viz následující odstavce).⁹⁰

⁸⁶ *Education at a Glance 2010: OECD Indicators : Přehled v českém jazyce*, s. 2.

⁸⁷ *Education at a Glance 2010: OECD Indicators : Přehled v českém jazyce*, s. 2.

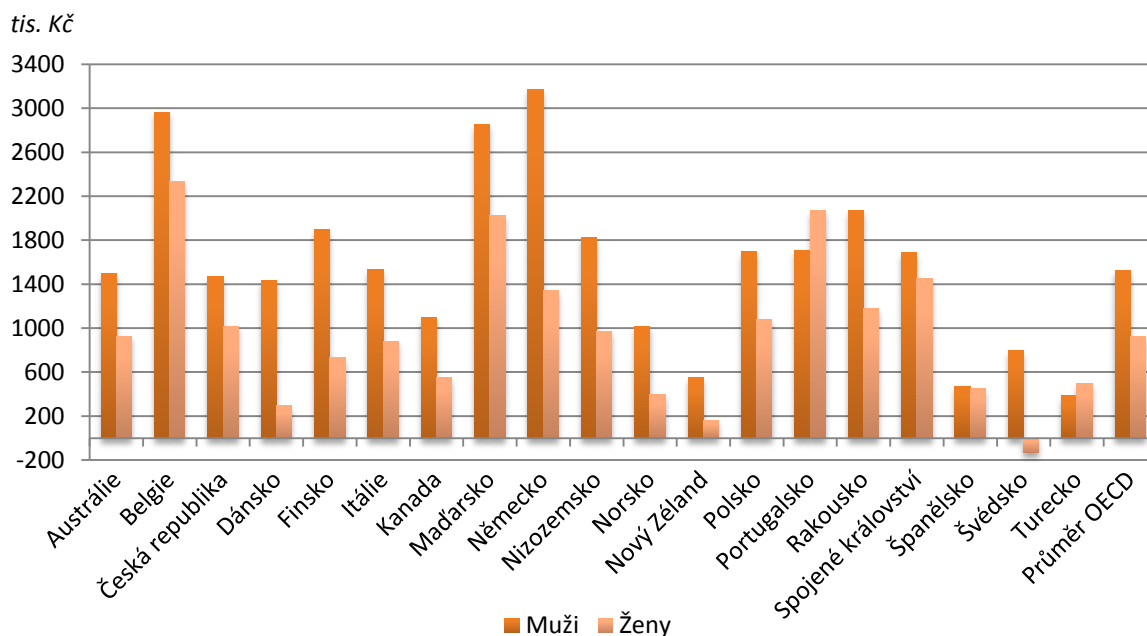
⁸⁸ Převeden z USD při kurzu platném dne 24. 1. 2011.

⁸⁹ Převeden z USD při kurzu platném dne 24. 1. 2011.

⁹⁰ *Education at a Glance 2010: OECD Indicators : Přehled v českém jazyce*, s. 2.

Graf č. 3: Čistá přidaná hodnota do veřejných rozpočtů terciálně vzdělaného jedince oproti jedinci pouze s vyšším sekundárním vzděláním počítaná za celou pracovní kariéru

Pozn.: Data z roku 2006, převedeno z USD podle kurzu CZK/USD = 17,68 platného dne 26. 1. 2011.

Zdroj: OECD (<http://dx.doi.org/10.1787/888932310225>), vlastní úpravy.

Vzdělání hraje důležitou roli také jako faktor napomáhající setrvání pracovníků na trhu práce delší dobu – což je nutnost vyplývající z věkové struktury obyvatel zemí OECD – a v neposlední řadě zvyšuje zaměstnatelnost: V průměru se od roku 1997 míra nezaměstnanosti osob s terciárním vzděláním v zemích OECD pohybuje pod 4 %, zatímco u lidí s nižším než vyšším sekundárním vzděláním míra nezaměstnanosti vzrostla několikrát nad 10% hranici.⁹¹

To vše je přesvědčivým a relativně snadno měřitelným důkazem ekonomických a společenských přínosů vzdělání. Znepokojivý je aktuální trend, kdy i přes významný nárůst finančních prostředků vynakládaných v posledním desetiletí na vzdělávání jednoho žáka nebylo v mnoha zemích dosaženo vyšší kvality výsledků vzdělávání. Publikované

⁹¹ *Education at a Glance 2010: OECD Indicators : Přehled v českém jazyce, s. 2.*

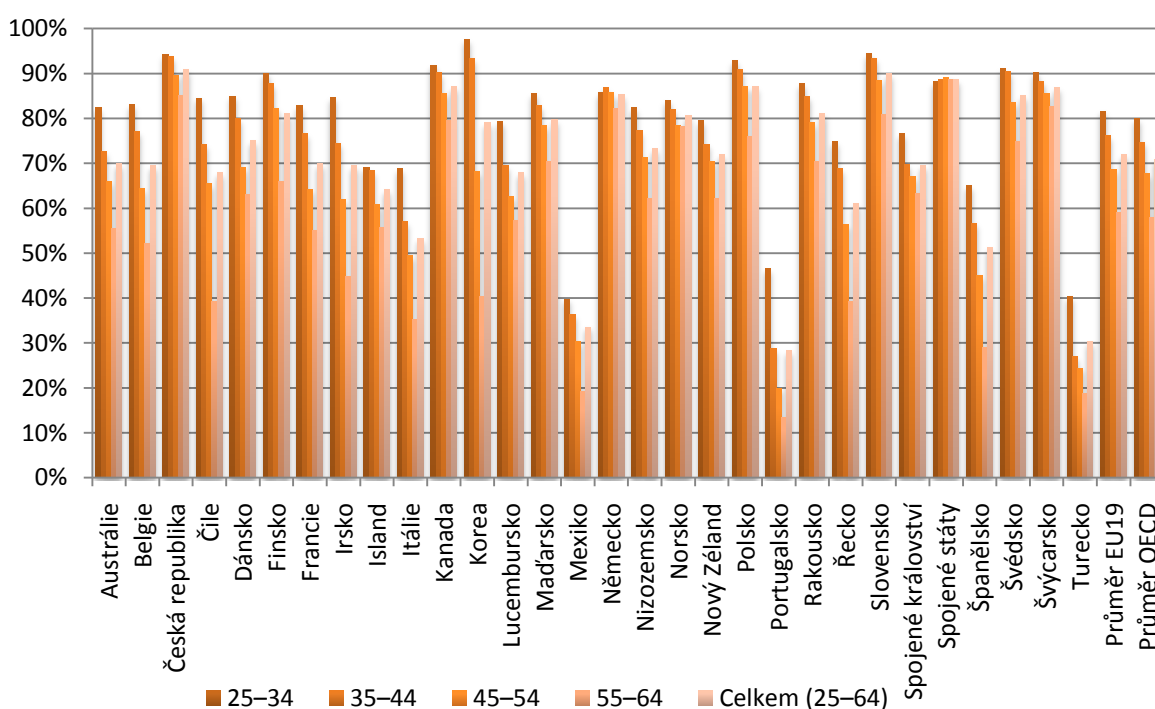
výsledky a návrhy řešení v Education at a Glance tedy kladou důraz právě na identifikaci faktorů, které za tímto nepříznivým vývojem mohou stát.⁹²

Výsledky vzdělávání a výnosy ze vzdělávání

Úroveň dosaženého vzdělání za posledních 30 let výrazně vzrostla, což se odráží zejména v různých úrovních dosaženého vzdělání mezi mladšími a staršími dospělými. V průměru je v zemích OECD podíl obyvatel ve věku 25–34 let s alespoň vyšším sekundárním vzděláváním o 22 procent vyšší než ve věkové skupině 55–64 let.⁹³

Graf č. 4: Relativní počet jedinců s alespoň vyšším sekundárním vzděláním

Pozn.: Data z roku 2008.

Zdroj: OECD (<http://dx.doi.org/10.1787/888932310092>), vlastní úpravy.

Počet jedinců s terciálním vzděláním se v jednotlivých zemích OECD značně liší. Nejnižšího podílu absolventů terciálního vzdělávání dosahuje Turecko, následované Portugalskem, Itálií, Českou republikou a Slovenskem. Vyjma Spojených států a Islandu

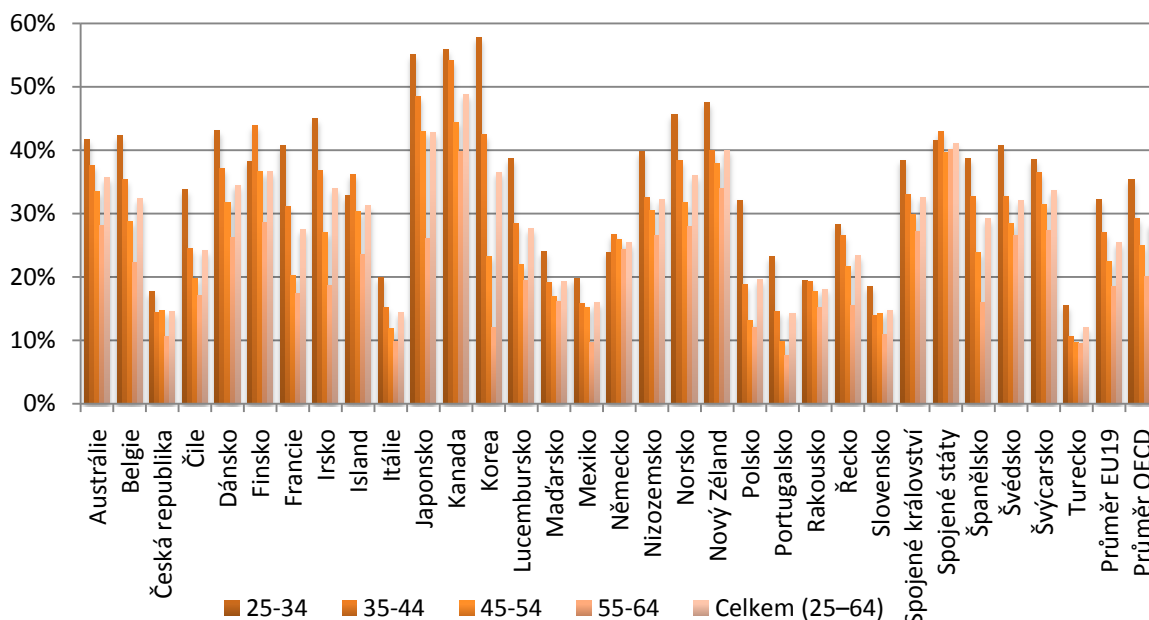
⁹² Education at a Glance 2010: OECD Indicators : Přehled v českém jazyce, s. 2.

⁹³ Education at a Glance 2010: OECD Indicators : Přehled v českém jazyce, s. 3.

dochází ve všech sledovaných zemích OECD k růstu počtu absolventů tohoto stupně vzdělání.

Graf č. 5: Procentuální počet jedinců s terciálním vzděláním

Pozn.: Data z roku 2008.

Zdroj: OECD (<http://dx.doi.org/10.1787/888932310092>), vlastní úpravy.

V případě mladých lidí ve věku 17–20 let je míra první graduace v programech vyššího sekundárního vzdělání v současné době vyšší než 70 % ve více než dvou třetinách zemí OECD, a v devíti zemích se jedná o alespoň 90 %. V řadě zemí jako je Dánsko, Finsko, Island a Norsko se míra graduace studentů starších 25 let podílí na celkové míře graduace alespoň 10 procenty.⁹⁴

Ve 26 zemích OECD se srovnatelnými údaji je pro rok 2008 odhadováno, že průměrně 38 % mladých lidí absolvovalo programy terciárního vzdělávání typu 5A⁹⁵. Podíl studentů mimo typický věk pro absolvování je vysoký ve Finsku, na Islandu, v Izraeli, na Novém Zélandu a ve Švédsku, kde míra graduace studentů ve věku nad 30 let představuje čtvrtinu či více z celkového počtu absolventů.⁹⁶ Česká republika přitom spolu se

⁹⁴ *Education at a Glance 2010: OECD Indicators*, s. 61.

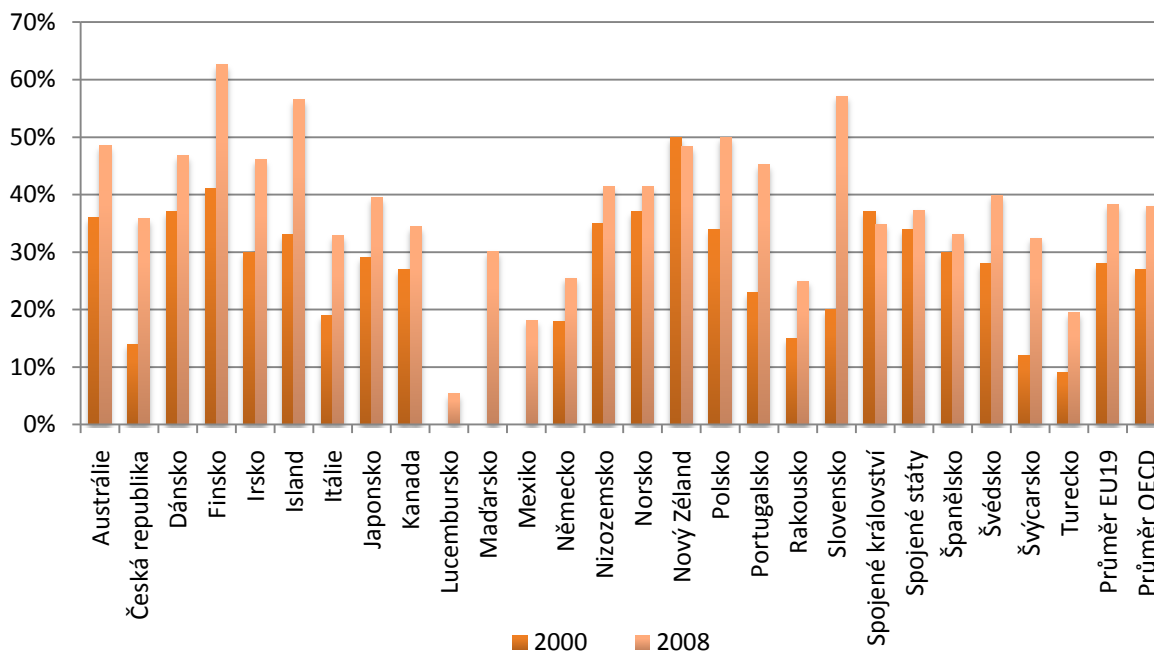
⁹⁵ Viz kapitola 3.7 Klasifikace vzdělávacích stupňů podle ISCED 97.

⁹⁶ *Education at a Glance 2010: OECD Indicators : Přehled v českém jazyce*, s. 3.

Slovenskem a Švýcarskem vykázala mezi lety 2000 a 2008 nejvyšší nárůst. To je způsobeno především implementací Boloňského procesu⁹⁷ do terciálního vzdělávání.⁹⁸

Graf č. 6: Míra graduace studentů terciálního studia typu 5A

Pozn.: Data z roku 2008.

Zdroj: OECD (<http://dx.doi.org/10.1787/888932310130>), vlastní úpravy.

V mnoha zemích začne relativně vysoký počet studentů studovat v programech terciálního vzdělávání, ale studium ukončí předčasně. V 18 zemích OECD s dostupnými údaji v průměru 31 % studentů terciálního vzdělávání ukončí studium předčasně.⁹⁹

Proces vzdělávání samozřejmě nekončí dosažením terciální úrovně vzdělání, mnoho dospělých i nadále studuje, přičemž někteří po celou dobu své pracovní kariéry. V rámci zemí OECD se v daném roce více než 40 % dospělých účastnilo formálního nebo neformálního vzdělávání, ale míra účasti se v jednotlivých zemích do značné míry liší – od

⁹⁷ Viz kapitola 3.7 Boloňský proces.

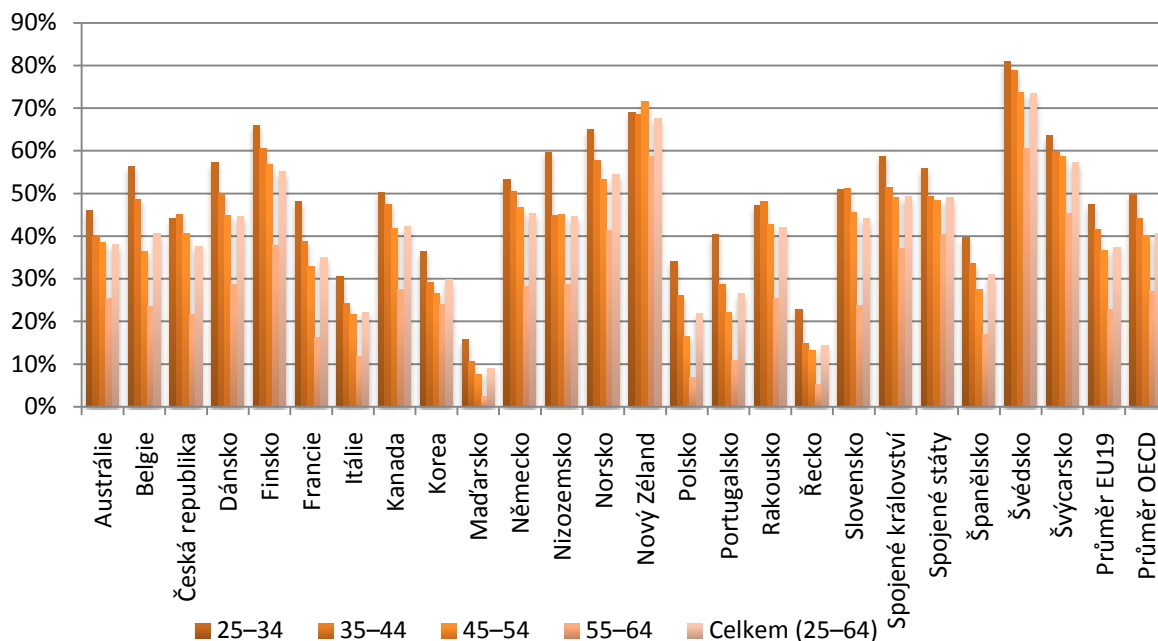
⁹⁸ *Education at a Glance 2010: OECD Indicators*, s. 61.

⁹⁹ *Education at a Glance 2010: OECD Indicators : Přehled v českém jazyce*, s. 3.

více než 60 % na Novém Zélandu a ve Švédsku až k méně než 15 % v Maďarsku a Řecku.¹⁰⁰

Graf č. 7: Míra participace dospělých na formálním i neformálním vzdělávání

Pozn.: Data z roku 2007.

Zdroj: OECD (<http://dx.doi.org/10.1787/888932310168>), vlastní úpravy.

OECD, jak již bylo uvedeno výše, sleduje i některé další ekonomické přínosy vzdělávání, včetně rozdílů v příjmech mezi lidmi s různými úrovněmi dosaženého vzdělání: ty mohou být značné, přičemž absolventi terciárního vzdělávání se těší z výdělkové prémie více než 50 % ve více než dvou třetinách zemí s dostupnými daty.¹⁰¹

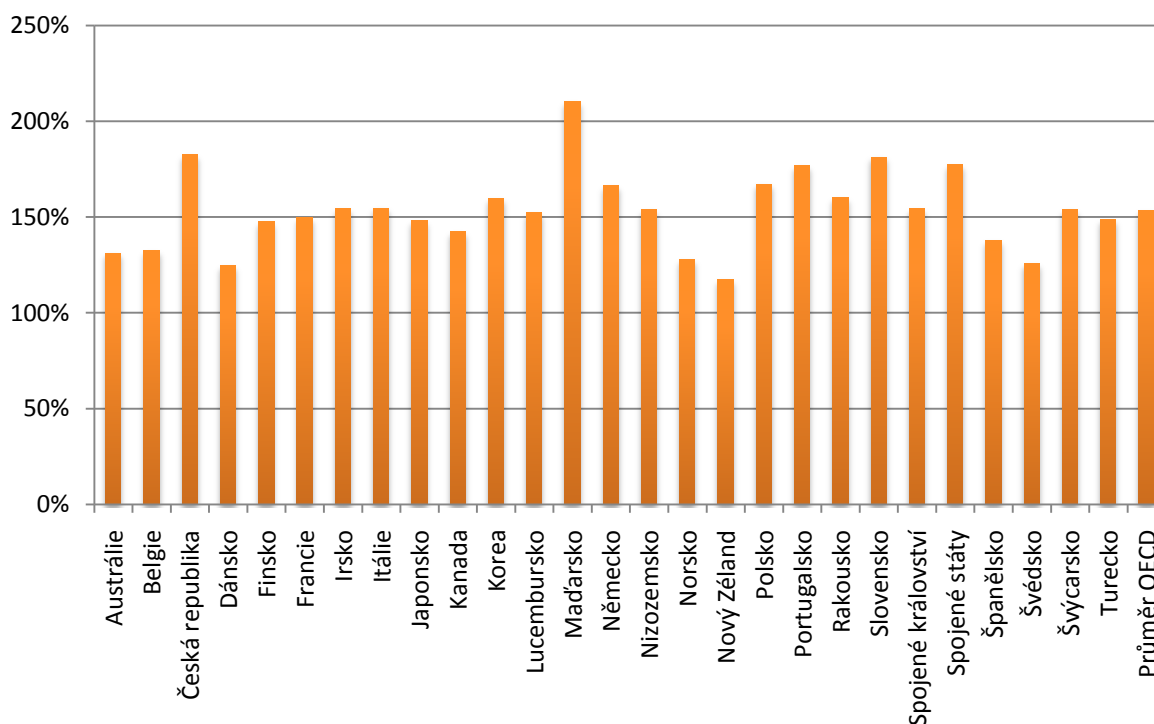
Výrazný platový rozdíl (v České republice po Maďarsku druhý nejvýraznější ze zemí OECD) je způsoben nejen výší platů, ale i relativně nižší nezaměstnaností absolventů terciárního vzdělání.

¹⁰⁰ *Education at a Glance 2010: OECD Indicators : Přehled v českém jazyce*, s. 3.

¹⁰¹ *Education at a Glance 2010: OECD Indicators : Přehled v českém jazyce*, s. 3.

Graf č. 8: Průměrná relativní výše příjmů absolventů terciálního studia oproti absolventům pouze vyššího sekundárního nebo postsekundárního stupně vzdělání

Pozn.: Data z roku 2006–2008 (dle dostupnosti údajů).

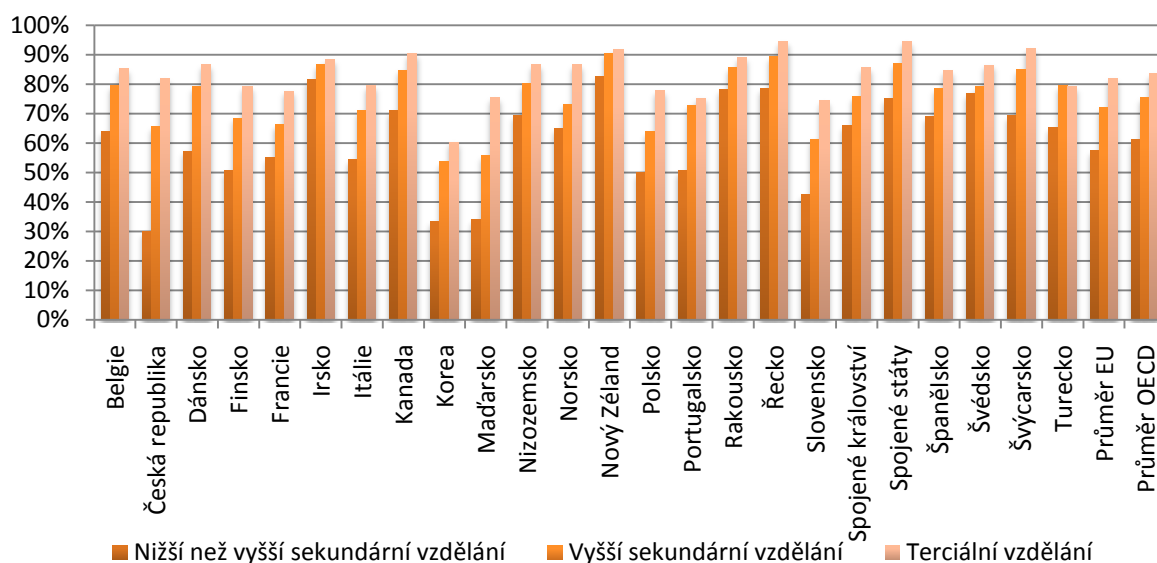
Zdroj: OECD (<http://dx.doi.org/10.1787/888932310206>), vlastní úpravy.

Vyšší úroveň vzdělání jsou také spojeny se sociálními výhodami včetně v průměru lepšího zdravotního stavu.¹⁰² To je způsobeno průměrně nižším procentuálním podílem fyzicky náročných zaměstnání a také dostupnější zdravotní péčí.

¹⁰² *Education at a Glance 2010: OECD Indicators : Přehled v českém jazyce*, s. 3.

Graf č. 9: Relativní podíl jedinců považujících svůj zdravotní stav za dobrý

Pozn.: Data z roku 2006–2008 (dle dostupnosti údajů).

Zdroj: OECD (<http://dx.doi.org/10.1787/888932310244>), vlastní úpravy.

Přístup ke vzdělávání, účast na něm a vývoj

Zkoumány jsou i náklady zaměstnavatelů na pracovníky s různou úrovní dosaženého vzdělání: v průměru v celé oblasti OECD jsou roční mzdové náklady¹⁰³ na osoby s nižším než vyšším sekundárním vzděláním 715 000 Kč u mužů a 518 000 Kč u žen. Pro pracovníky s vysokoškolským vzděláním se tato částka zvedne na 1,32 mil. Kč u mužů a 946 000 Kč u žen.¹⁰⁴

Jak vyplývá z textu výše, společnosti obvykle významně investují do vzdělávání. Přitom většina těchto prostředků pochází z veřejných zdrojů: v průměru v zemích OECD jde více než 90 % finančních prostředků na primární, sekundární a postsekundární neterciární vzdělávání z veřejných zdrojů. Soukromé financování je patrnější v terciárním vzdělávání, a to od méně než 5 % v Dánsku, Finsku a Norsku až po více než 75 % v Chile a Koreji.¹⁰⁵

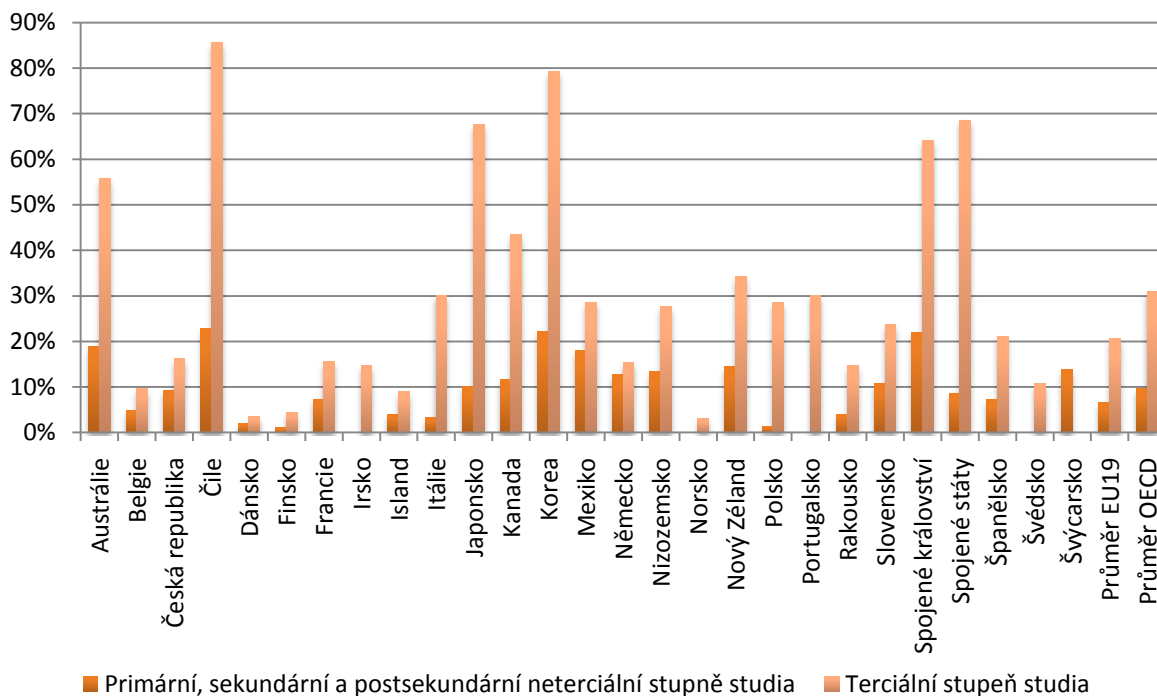
¹⁰³ Převáděno z USD při kurzu platném dne 24. 1. 2011.

¹⁰⁴ *Education at a Glance 2010: OECD Indicators : Přehled v českém jazyce*, s. 3.

¹⁰⁵ *Education at a Glance 2010: OECD Indicators : Přehled v českém jazyce*, s. 3.

Graf č. 10: Relativní podíl soukromého sektoru na financování vzdělávání

Pozn.: Data z roku 2007.

Zdroj: OECD (<http://dx.doi.org/10.1787/888932310320>), vlastní úpravy.

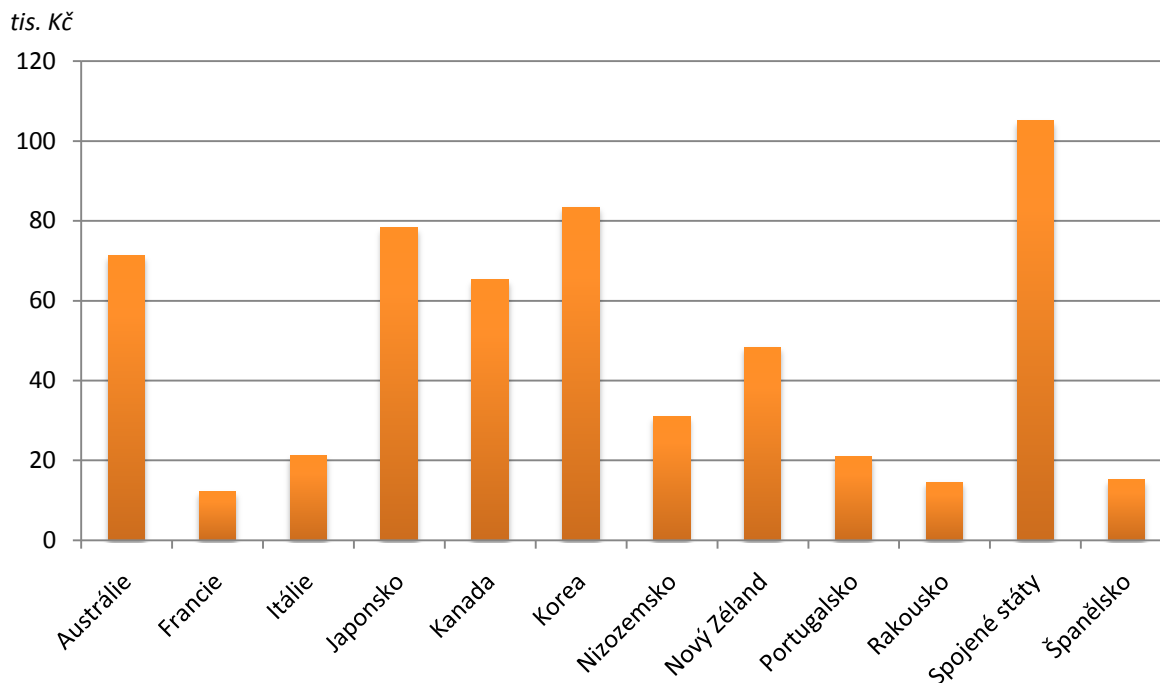
Školné je dalším velmi ostře sledovaným tématem v oblasti vzdělávání: V osmi zemích OECD veřejné instituce nevybírají žádné školné, ale v jedné třetině zemí s dostupnými údaji veřejné instituce účtují roční školné¹⁰⁶ pro tamní studenty ve výši více než 27 000 Kč.¹⁰⁷

¹⁰⁶ Převedeno z USD při kurzu platném dne 24. 1. 2011.

¹⁰⁷ *Education at a Glance 2010: OECD Indicators : Přehled v českém jazyce*, s. 3.

Graf č. 11: Průměrné roční školné na terciálním stupni studia ve veřejných školách v zemích OECD, kde je školné zavedeno

Pozn.: Data z roku 2007, převedeno z USD podle kurzu CZK/USD = 17,68 platného dne 26. 1. 2011.

Zdroj: OECD (<http://dx.doi.org/10.1787/888932310358>), vlastní úpravy.

V posledních dvaceti letech měl ve většině zemí OECD prakticky každý přístup k alespoň 12 letům formálního vzdělávání. Přibližně v jedné třetině sledovaných byla míra účasti 15–19letých a 20–29letých ve vzdělávání v posledních letech stabilní, což je přikládáno dosažení bodu nasycení.¹⁰⁸

Mobilita studentů, kteří cestují do jiné země za účelem studia na terciární úrovni, se i nadále v zemích sledovaných OECD zvyšuje. V roce 2008 studovalo více než 3,3 milionu studentů mimo zemi, jejímiž jsou residenty, což je nárůst o 10,7 % oproti předchozímu roku.¹⁰⁹

Přechod ze školy na pracovní trh není vždy bezproblémový a v mnoha zemích někteří mladí lidé (ve věku 15–19 let) nejsou ani účastníky vzdělávání, ani zaměstnaní na

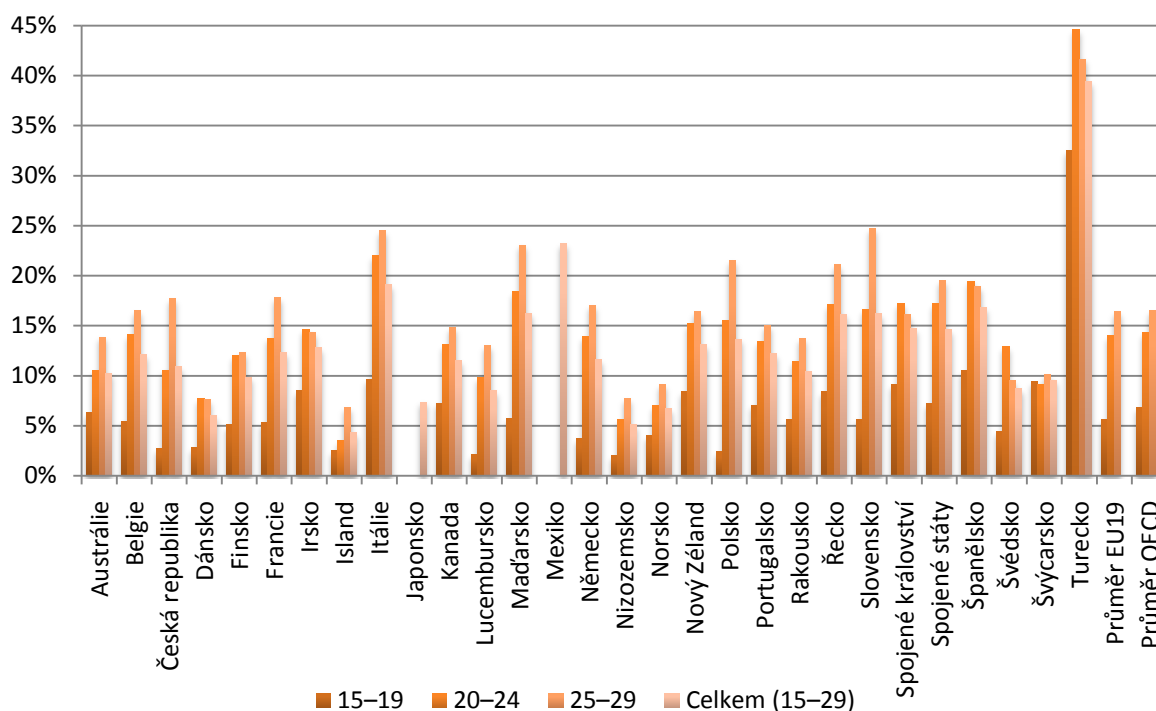
¹⁰⁸ *Education at a Glance 2010: OECD Indicators : Přehled v českém jazyce*, s. 3–4.

¹⁰⁹ *Education at a Glance 2010: OECD Indicators : Přehled v českém jazyce*, s. 3–4.

pracovním trhu. Podíl těchto lidí se pohybuje v rozmezí od více než 32,6 % v Turecku po 2,1 % v Nizozemsku.¹¹⁰

Graf č. 12: Relativní podíl mladých lidí (15–29 let), kteří nejsou ani účastníky vzdělávání, ani zaměstnaní na trhu práce

Pozn.: Data z roku 2008.

Zdroj: OECD (<http://dx.doi.org/10.1787/888932310453>), vlastní úpravy.

Školní prostředí a organizace škol

Výuka čtení, psaní a literatury, matematiky a přírodních věd představuje v průměru v zemích OECD 48 % z povinné vyučovací doby u žáků ve věku 9–11 let a 40 % u žáků ve věku 12–14 let. U 9–11letých žáků se podíl povinného kurikula věnovaný čtení, psaní a literatuře značně liší, pohybuje se tak v rozmezí od 16 % na Islandu do 30 % nebo více ve Francii, Mexiku či Nizozemsku.¹¹¹

¹¹⁰ Education at a Glance 2010: OECD Indicators : Přehled v českém jazyce, s. 3–4.

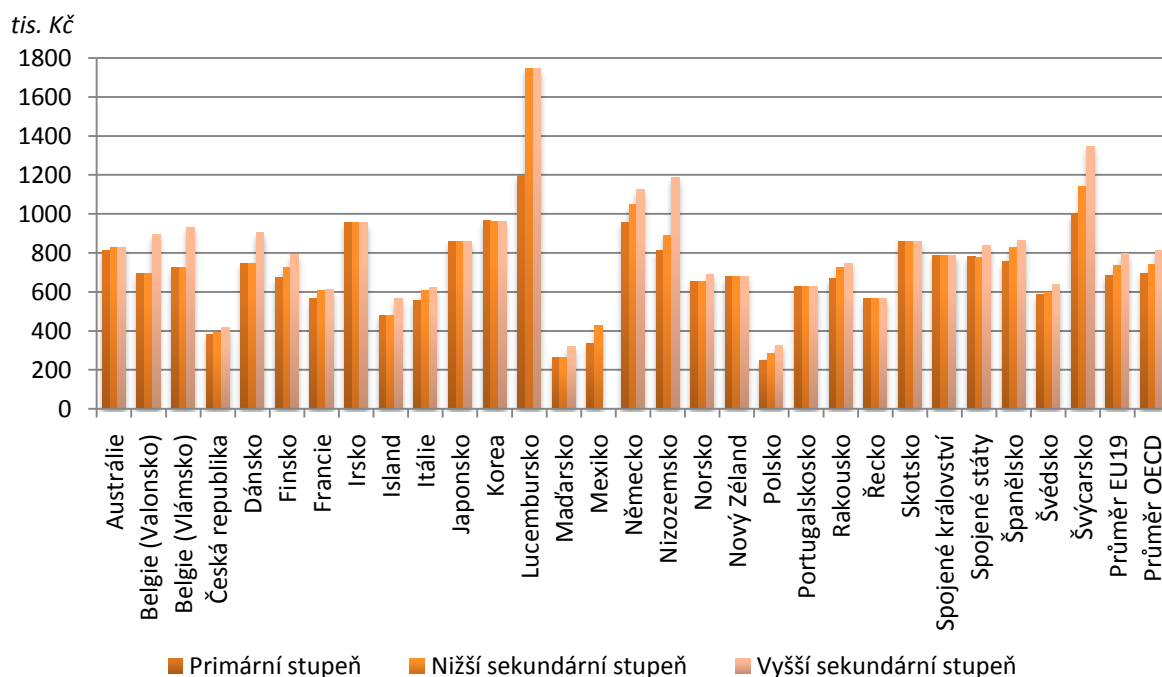
¹¹¹ Education at a Glance 2010: OECD Indicators : Přehled v českém jazyce, s. 4.

V průměru je v primárním vzdělávání ve třídě přibližně 22 žáků, nicméně se i tento počet v jednotlivých zemích značně liší – od 30 nebo více žáků v Chile a Koreji až do téměř polovičního počtu v Lucembursku nebo v Ruské federaci.¹¹²

Učitelské platy se mezi roky 1996 a 2008 prakticky ve všech zemích reálně zvýšily, učitelé jsou však stále ve většině zemí placeni méně než ostatní pracující s obdobným vzděláním. Roční platy učitelů¹¹³ s alespoň 15letou praxí na nižší sekundární úrovni se pohybují v rozmezí od méně než 284 000 Kč v Maďarsku a v Estonsku do více než 1,73 mil. Kč v Lucembursku.¹¹⁴

Graf č. 13: Roční průměrný plat učitele s 15letou praxí

Pozn.: Data z roku 2008, převedeno z USD podle kurzu CZK/USD = 17,68 platného dne 26. 1. 2011.

Zdroj: OECD (<http://dx.doi.org/10.1787/888932310510>), vlastní úpravy.

Takto vyjádřené platy však neberou v úvahu rozdíly v životní úrovni učitelů v jednotlivých zemích. Mzdy vztahované například k průměrnému měsíčnímu platu mají vyšší vypovídající hodnotu a lze je relevantněji porovnávat. Při takovémto srovnání jsou

¹¹² *Education at a Glance 2010: OECD Indicators : Přehled v českém jazyce*, s. 4.

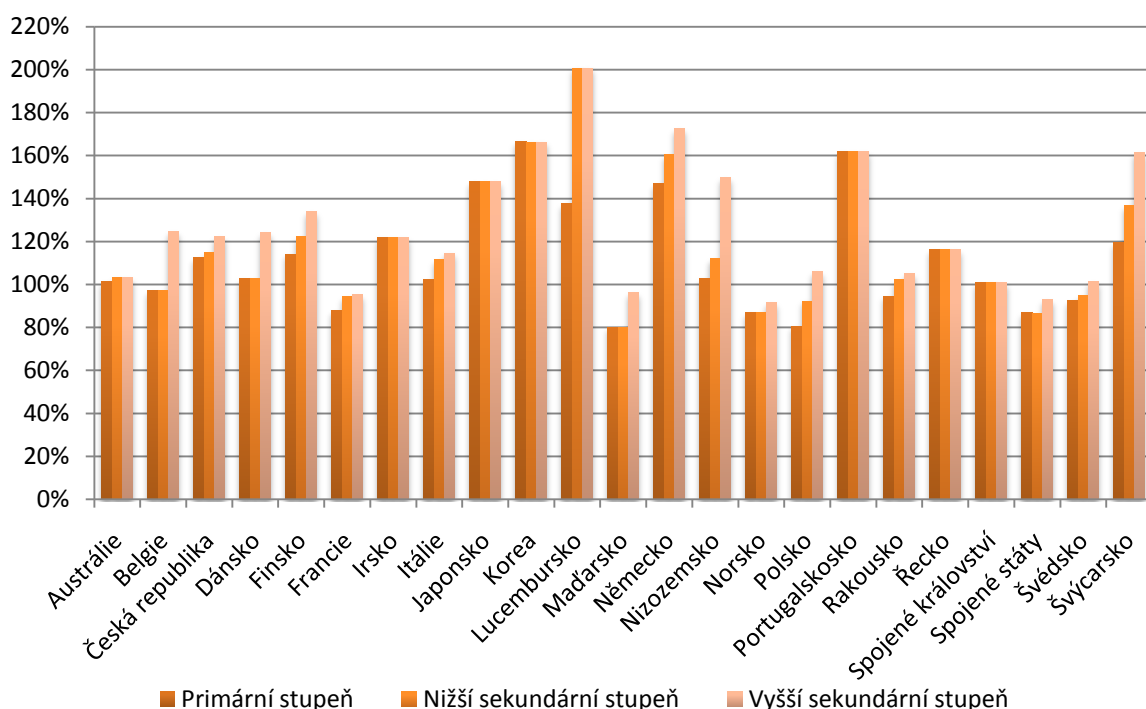
¹¹³ Převedeno z USD při kurzu platném dne 24. 1. 2011.

¹¹⁴ *Education at a Glance 2010: OECD Indicators : Přehled v českém jazyce*, s. 4.

učitelské platy v Lucembursku ze sledovaných zemí stále jednoznačně nejvyšší (dvakrát vyšší než tamní průměrná mzda), nicméně mezi zbylými státy již nejsou tak markantní rozdíly. Česká republika oproti hodnotám v grafu č. 13 v tomto srovnání nijak nevyčnívá z průměru.

Graf č. 14: Poměr průměrného ročního platu učitele s 15letou praxí k průměrné mzdě v dané zemi.

Pozn.: Data z roku 2008, průměrná mzda v jednotlivých zemích je počítána na paritu kupní síly.

Zdroj: OECD (<http://dx.doi.org/10.1787/888932310510> a <http://stats.oecd.org/Index.aspx>), vlastní úpravy.

Počet vyučovacích hodin ve veřejných školách nižšího sekundárního vzdělávání je v průměru 703 hodin ročně, ale pohybuje se v rozmezí od méně než 520 hodin v Řecku a Polsku po více než 1 000 v Mexiku či ve Spojených státech.¹¹⁵

Vedle veřejných škol je ve sledovaných zemích běžně dostupný široký výběr dalších vzdělávacích institucí. Počet žáků v soukromých, na státu závislých, školách ve

¹¹⁵ Education at a Glance 2010: OECD Indicators : Přehled v českém jazyce, s. 4.

skutečnosti dosahuje pouze v sedmi zemích hodnotu přesahující 10 %. V České republice pak tento podíl činí pouze 1,8 % studentů.¹¹⁶

Většina zemí OECD dále uvádí, že rodiče mají řadu příležitostí účastnit se buď přímého řízení veřejných škol, nebo řízení prostřednictvím asociací, které zastávají roli poradního orgánu veřejných škol. Mnohé země také uvádějí existenci předpisů, které stanovují podobu formálního procesu, prostřednictvím něhož mohou rodiče podávat stížnosti.¹¹⁷

4.2 Činnosti, které Česká republika podnikla v souvislosti s podporou zaměstnatelnosti a vzdělávání v letech 2008–2009

Strategie celoživotního učení

Vzdělávání dospělých je podporováno zejména v rámci realizace Implementačního plánu Strategie celoživotního učení¹¹⁸. V tomto plánu byly stanoveny úkoly zaměřené na vytvoření a transformaci systému dalšího vzdělávání, tj. právní vymezení odpovědností, práv a povinností, nastavení systémových nástrojů pro stimulaci účasti, vytvoření nezbytných předpokladů pro realizaci zákona o uznávání výsledků dalšího vzdělávání či zavedení systému hodnocení kvality nabídky a rozvoj poradenského systému pro účastníky dalšího vzdělávání.¹¹⁹

Národní soustava klasifikací

V rámci naplňování cílů Strategie i priority podpory účasti dospělých v dalším vzdělávání je dále rozpracováván IPn¹²⁰ Národní soustava kvalifikací 2¹²¹, který byl zahájen 5. května 2009 a navazuje na původní zmiňovaný NSK. Vlastní databáze Národní

¹¹⁶ *Education at a Glance 2010: OECD Indicators : Přehled v českém jazyce*, s. 4.

¹¹⁷ *Education at a Glance 2010: OECD Indicators : Přehled v českém jazyce*, s. 4.

¹¹⁸ III. Implementační plán Strategie celoživotního učení je dostupný z: <http://www.zkola.cz/zke/management/oddelenimladezsportuarozvojelidskychzdroju/rozvojlidskychzdroju/dokumenty/getfile.aspx?a=8830&p=31070>. Zpráva o plnění Implementačního plánu Strategie celoživotního učení za rok 2009 je dostupná z: http://www.msmt.cz/uploads/VKav_200/Impl_report2009/ZPR2010imp.pdf.

¹¹⁹ MACHÁČEK, P. Zpráva o plnění sociální části Národního programu reformy ČR, říjen 2009. In TOTH, D. a kol. *Lisabonská strategie a strategie Evropa 2020*, s. 177–178.

¹²⁰ IPn = Individuální projekt národní.

¹²¹ Rozvoj a implementace Národní soustavy kvalifikací. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/soubory/ESF/IPn/dalsi_vzdelavani/NSK2.pdf.

soustavy kvalifikací je v procesu tvorby a je průběžně doplňována úplnými a dílčími kvalifikacemi a jejich kvalifikačními a hodnotícími standardy až do úrovně ISCED 3C¹²². Národní soustava kvalifikací se od 1. srpna 2008 vytváří i pro úroveň terciárního vzdělávání v rámci schváleného IPn Národní kvalifikační rámec terciárního vzdělávání (Q-RAM)¹²³, přičemž první díl návrhu expertní skupiny Q-RAM již byl v roce 2010 vydán¹²⁴ ministerstvem školství.¹²⁵

Další individuální projekty národní (IPn)

Byla zahájena realizace IPn Podpora individuálního vzdělávání občanů. Projekt slouží k podpoře poptávky po dalším vzdělávání v ČR pomocí nevratných finančních dotací. Konkrétně se jedná o podporu individuálního vzdělávání v oblasti jazykových dovedností, informačních a komunikačních technologií a podporu podnikatelských dovedností.¹²⁶ Projekt si klade za cíl v období 2011–2015 zvýšit kvalitu obecných způsobilostí obyvatel ČR a posílit motivaci spolu s aktivním postojem jednotlivců k dalšímu vzdělávání.¹²⁷

Bylo také připraveno několik IPn¹²⁸ na podporu procesů uznávání výsledků dalšího vzdělávání (UNIV 3)¹²⁹, na podporu rozvoje celoživotního učení a proměnu středních škol v centra celoživotního učení (UNIV 2 KRAJE), na vytváření koncepčních a systémových mechanismů pro oblast dalšího vzdělávání (KONCEPT) či na vytvoření podpory rekvalifikací (REKVAL) a na rozvoj dalšího environmentálního vzdělávání.¹³⁰

¹²² Viz tabulka č. 3: Klasifikace ISCED 97.

¹²³ Další informace dostupné z: <http://www.msmt.cz/strukturalni-fondy/ipn-pro-oblast-terciarniho-vzdelavani-vyzkumu-a-vyvoje/kvalifikacni-ramec-terciarniho-vzdelavani>.

¹²⁴ *Národní kvalifikační rámec terciárního vzdělávání, Díl 1. Národní deskriptory* je dostupný z: http://ipn.msmt.cz/data/uploads/projekt_7/publikace_2010%2011%20FINAL.pdf.

¹²⁵ MACHÁČEK, P. Zpráva o plnění sociální části Národního programu reformy ČR, říjen 2009. In TOTH, D. a kol. *Lisabonská strategie a strategie Evropa 2020*, s. 179.

¹²⁶ *Průvodce dalším vzděláním v kontextu aktivit Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. Leden 2010 [cit. 2011-02-27]. Odbor dalšího vzdělávání, s. 23. Dostupné z:

<<http://www.komora.cz/download.aspx?dontparse=true&FileID=3717>>.

¹²⁷ MACHÁČEK, P. Zpráva o plnění sociální části Národního programu reformy ČR, říjen 2009. In TOTH, D. a kol. *Lisabonská strategie a strategie Evropa 2020*, s. 179.

¹²⁸ Podrobnosti o jednotlivých programech lze nalézt v: *Průvodce dalším vzděláním v kontextu aktivit Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. Leden 2010 [cit. 2011-02-27]. Odbor dalšího vzdělávání, s. 20–21. Dostupné z: <<http://www.komora.cz/download.aspx?dontparse=true&FileID=3717>>.

¹²⁹ UNIV = Uznávání výsledků neformálního vzdělávání a informálního učení.

¹³⁰ MACHÁČEK, P. Zpráva o plnění sociální části Národního programu reformy ČR, říjen 2009. In TOTH, D. a kol. *Lisabonská strategie a strategie Evropa 2020*, s. 180–181.

Podpora spolupráce mezi vzdělávacími institucemi a podniky

Evropská komise na počátku roku 2009 adresovala ČR několik doporučení, z nichž jedno se týkalo nutnosti zlepšit spolupráci vzdělávacích institucí a podniků. Již 16. prosince 2008 byl přitom schválen Akční plán podpory odborného vzdělávání¹³¹, který si klade za cíl zpřístupnění a zjednodušení spolupráce vzdělávacích institucí se zaměstnavateli. Dokument dále rozvíjí některá z navrhovaných opatření obsažených v Implementačním plánu Strategie celoživotního učení¹³². Jedná se zejména o oblasti podpory kurikulární reformy, podpory otevřenosti a prostupnosti mezi vzdělávacími programy středoškolského studia a také o oblast přechodu a uplatnění absolventů odborných škol v praxi.¹³³

Spolupráce vzdělávacích institucí a zaměstnavatelů byla rovněž rozvíjena v rámci realizace již zmíněných projektů souvisejících s Národní soustavou kvalifikací (NSK a NSK 2¹³⁴) a k přípravě závěrečné zkoušky v oborech vzdělání s výučním listem (NZZ)¹³⁵, podporována bude i v projektech UNIV^{136 137}.

Posílení této spolupráce je ve značné míře zmiňováno i v Bílé knize terciárního vzdělávání, která je výchozím dokumentem v současné době probíhající reformy terciárního vzdělávání. Vysoké školy a představitelé průmyslu spolu jednájí a spolupracují mimo jiné ve formě různých diskusních platforem. Jako významná ukázká spolupráce akademické sféry s podniky slouží zejména vědeckotechnologické parky (např. Vědeckotechnologický park Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně – otevřený v roce 2008, plánuje se výstavba parku pražských vysokých škol, který by měl sloužit především Středočeskému kraji), centra pro transfer technologií (např. při Masarykově univerzitě), podnikatelské inkubátory (např. Univerzita Palackého v Olomouci), spin-off firmy apod.¹³⁸

¹³¹ Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/soubory/stredni/ZP_Akcniplanpodporyodbornehovzdelavani.pdf.

¹³² Viz podkapitola Strategie celoživotního učení.

¹³³ MACHÁČEK, P. Zpráva o plnění sociální části Národního programu reforem ČR, říjen 2009. In TOTH, D. a kol. *Lisabonská strategie a strategie Evropa 2020*, s. 181.

¹³⁴ Viz podkapitola Národní soustava kvalifikací.

¹³⁵ Tzv. Nová závěrečná zkouška. Dostupné z: <http://www.nuov.cz/nzz>.

¹³⁶ Viz podkapitola Další individuální projekty národní (IPn).

¹³⁷ MACHÁČEK, P. Zpráva o plnění sociální části Národního programu reforem ČR, říjen 2009. In TOTH, D. a kol. *Lisabonská strategie a strategie Evropa 2020*, s. 181.

¹³⁸ MACHÁČEK, P. Zpráva o plnění sociální části Národního programu reforem ČR, říjen 2009. In TOTH, D. a kol. *Lisabonská strategie a strategie Evropa 2020*, s. 181–182.

Podpora rovných příležitostí

V případě prosazování rovných příležitostí ve vzdělávání byly v období září 2008 až květen 2009 realizovány dvě výzkumné studie a kvalitativní šetření mapující rovné příležitosti ve vzdělávacím systému. Ve stejném období byly připraveny také závazné koncepční dokumenty schválené vládou, ve kterých se ČR zavázala realizovat opatření na podporu těchto rovných příležitostí.¹³⁹ Mezi klíčové úkoly stanovené v těchto dokumentech ČR, patří vytvoření Národního akčního plánu inkluzivního vzdělávání¹⁴⁰, transformace poradenského systému, transformace škol, které vzdělávají podle školních vzdělávacích programů pro děti s lehkým mentálním postižením, podpora pedagogů, pregraduálního i postgraduálního vzdělávání, realizace včasné a rané péče či opatření v oblasti primární prevence.¹⁴¹

Každoročně jsou také podporovány dotační a rozvojové programy zaměřené na cílové skupiny prostřednictvím projektů realizovaných školami, nestátními neziskovými organizacemi nebo jinými subjekty. Podpora je také cílena na přímou podporu žákyň a žáků nebo na podporu asistentů či asistentek pedagogů na školách. Oblast rovných příležitostí je dále podporována prostřednictvím projektů financovaných pomocí strukturálních fondů¹⁴² Evropské unie. V rámci individuálních projektů Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost byly podpořeny oblasti inkluze, primární prevence, včasné péče o děti se sociálním znevýhodněním, nebo sféra ústavní péče.¹⁴³

V letech 2008–2009 byly realizovány tři systémové projekty spolufinancované Evropským sociálním fondem¹⁴⁴, které se zaměřovaly na podporu rovných příležitostí a prevenci předčasných odchodů žákyň a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami:

¹³⁹ Jedná se např. o „Zprávu vlády ČR pro Výbor ministrů Rady Evropy o obecných opatřeních k výkonu rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci č. 57325/00 – D. H. a ostatní proti ČR“, „Koncepci včasné péče o děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí“, „Návrh Akčního plánu realizace Koncepce včasné péče o děti ze sociálně znevýhodňujícího prostředí“, dále o „Strategii prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2009–2012“ aj.

¹⁴⁰ Dne 16. března 2010 vláda ČR schválila přípravnou fázi Národního akčního plánu inkluzivního vzdělávání. Její přípravná část včetně harmonogramu jednotlivých aktivit je dostupný z: http://www.msmt.cz/uploads/Skupina_6/NAPIV.doc.pdf.

¹⁴¹ MACHÁČEK, P. Zpráva o plnění sociální části Národního programu reforem ČR, říjen 2009. In TOTH, D. a kol. *Lisabonská strategie a strategie Evropa 2020*, s. 182–183.

¹⁴² Viz kapitola 3.4 Strukturální a regionální politika Evropské unie.

¹⁴³ MACHÁČEK, P. Zpráva o plnění sociální části Národního programu reforem ČR, říjen 2009. In TOTH, D. a kol. *Lisabonská strategie a strategie Evropa 2020*, s. 183.

¹⁴⁴ Dostupné z: <http://www.esfcr.cz/>.

Střediska integrace menšin¹⁴⁵, VIP Kariéra¹⁴⁶ a PROPOS¹⁴⁷. V roce 2009 se také začaly realizovat dva individuální projekty národní. První z nich – Centra podpory inkluzivního vzdělávání¹⁴⁸ – zřizuje regionální Centra podpory inkluzivního vzdělávání a nastavuje systémové změny v oblasti vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Druhý projekt – Rozvoj školních poradenských pracovišť (VIP II)¹⁴⁹ – se snaží rozvinout integrovaný systém školních poradenských služeb a zároveň přiblížit služby žákům, rodičům a učitelům přímo ve školách či jiných vzdělávacích institucích.¹⁵⁰

Dalším bodem, na který se v souvislosti s podporou rovných příležitostí kladl důraz, bylo také zpracování dlouhodobé koncepce v oblasti genderové rovnosti ve vzdělávání a vědě a výzkumu^{151, 152}.

¹⁴⁵ Dostupné z: <http://www.msmt.cz/strukturalni-fondy/sp-strediska-integrace-mensin>.

¹⁴⁶ Dostupné z: <http://www.vip.nuov.cz/>.

¹⁴⁷ V současné době již ukončený projekt na prevenci předčasných odchodů ze vzdělávání a podporu středoškolského studia pro žáky ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí.

¹⁴⁸ Dostupné z: <http://www.cpiv.cz/>.

¹⁴⁹ Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/soubory/ESF/IPn/Sk_II_schvalene/VIP_Kariera_II_KP.pdf

¹⁵⁰ MACHÁČEK, P. Zpráva o plnění sociální části Národního programu reforem ČR, říjen 2009. In TOTH, D. a kol. *Lisabonská strategie a strategie Evropa 2020*, s. 183.

¹⁵¹ Více o této problematice lze nalézt na <http://www.msmt.cz/socialni-programy/rovnost-prilezitosti-prozeny-a-muze>.

¹⁵² MACHÁČEK, P. Zpráva o plnění sociální části Národního programu reforem ČR, říjen 2009. In TOTH, D. a kol. *Lisabonská strategie a strategie Evropa 2020*, s. 183.

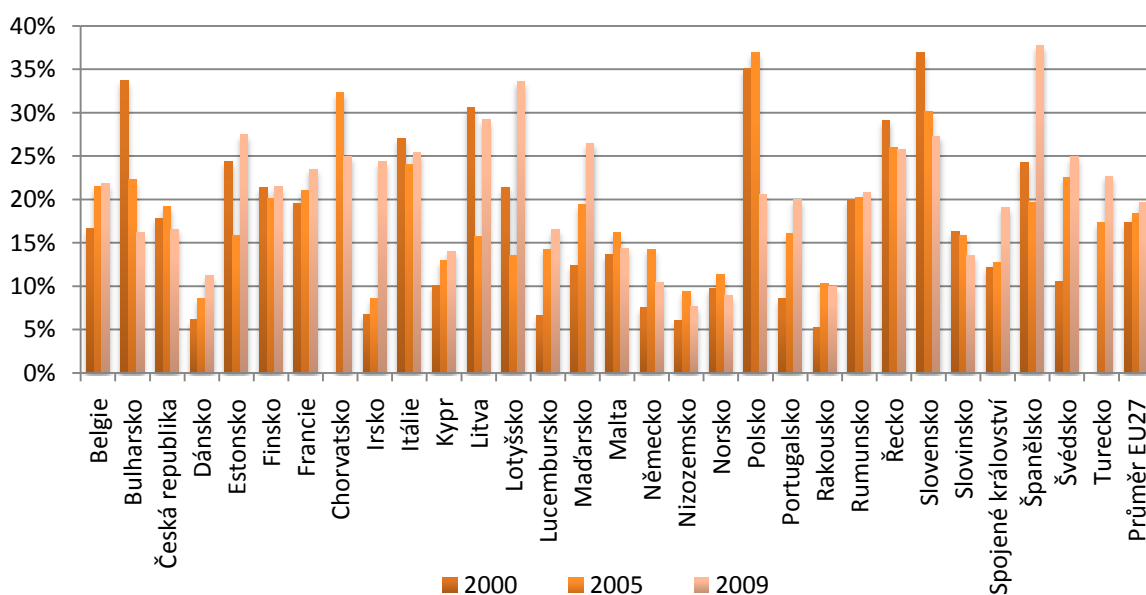
5. Analýza a hodnocení aktivní politiky zaměstnanosti v České republice

5.1 Analýza postavení České republiky v EU v oblasti zaměstnanosti

Zaměstnanost a nezaměstnanost

V oblasti nezaměstnanosti došlo v posledních dvou letech v celé Evropě ke značným změnám způsobených probíhající hospodářskou recesí. Tyto změny negativně postihly zejména anglosaské země jako jsou Spojené státy, Spojené království či třeba Irsko. Značný nárůst nezaměstnanosti se projevil i v pobaltských zemích (Estonsko, Lotyšsko a Litva). Oproti tomu, ve většině zemí původního východního bloku, včetně České republiky, se podařilo dopady recese na nezaměstnanost udržet v přijatelných mezích. To mohlo být důsledkem určitého zpoždění, se kterým tyto země recese zasáhla, a také relativně dobrými hospodářskými výsledky Německa, do kterého tyto státy ve větší míře exportují své zboží.

Graf č. 15: Nezaměstnanost

Zdroj: Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsiem110&plugin=1>), vlastní úpravy.

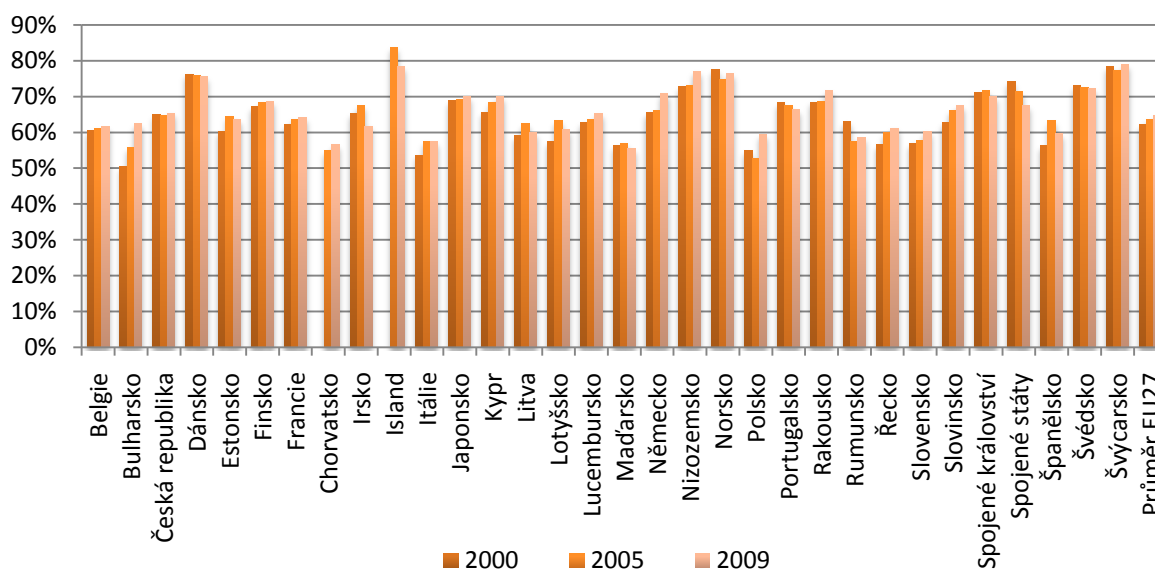
V případě zaměstnanosti byla situace obdobná, avšak počet zaměstnaných obyvatel jednotlivých států nedosahoval v jednotlivých letech takového rozptylu.

Jedním z cílů Lisabonské strategie bylo do konce roku 2010 dosáhnout průměrné 70% zaměstnanosti. Vzhledem k rozdílným evropským sociálním systémům¹⁵³ se však v této oblasti obtížně dosahuje progresu. Štědré sociální systémy jsou jednou z příčin i dalšího fenoménu jakým je rozdíl mezi statistickou a reálnou zaměstnaností. Podle Pavla Kohouta je zejména v severských zemích¹⁵⁴ relativně vysoká umělá přezaměstnanost¹⁵⁵.

Česká republika dosahuje v míře zaměstnanosti průměru Evropské unie a vede si v tomto hledisku spolu se Slovinskem lépe, než zbytek evropských zemí z bývalého východního bloku. Kromě Portugalska a zmiňovaného Slovinska jsou na tom z evropské sedmadvacítky lépe především ekonomicky vyspělejší státy.

Za pozornost stojí fakt, že požadovanou 70% hranici překračují pouze severské státy, Německo, Nizozemsko, Rakousko, Spojené království a Švýcarsko.

Graf č. 16: Zaměstnanost

Zdroj: Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tsiem010&language=en>), vlastní úpravy.

¹⁵³ Viz kapitola 3.6 Modely evropské sociální politiky.

¹⁵⁴ Jako severské země jsou označovány Dánsko, Finsko, Island, Norsko a Švédsko.

¹⁵⁵ KOHOUT, P. *Pavel Kohout: Jak Evropané konkurují světu* [online]. 2.2.05 [cit. 2011-03-03]. Jak Evropané konkurují světu. Dostupné z: <<http://pavelkohout.blogspot.com/2005/02/jak-evropan-konkuruj-svtu.html>>.

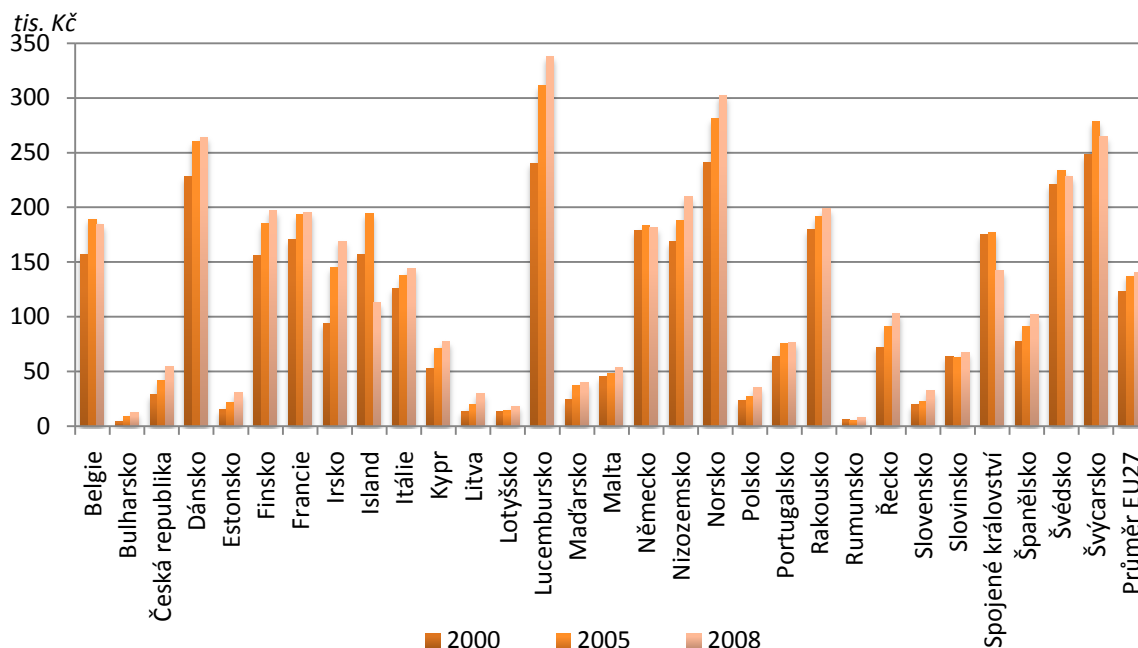
Veřejné výdaje a sociální ochrana

Jedním z nemnoha pozitiv končící hospodářské recese je urychlení dlouho odkládaných nepopulárních změn v sociálních modelech jednotlivých států. Vzhledem ke značným výpadkům v příjmech evropských rozpočtů a nepříliš dobrým demografickým vyhlídkám se v podstatě ve všech státech EU připravují sociální reformy doprovázené restrukturalizací mandatorních výdajů. To vše s vidinou dlouhodobě lépe udržitelné stability a vyšší efektivity veřejných rozpočtů.

Celkové výdaje na sociální ochranu a obyvatele se v jednotlivých zemích značně liší. Severské státy mají tradičně vyšší výdaje na sociální ochranu obyvatel vyplývající z tamních sociálně demokratických modelů¹⁵⁶. Z jiných zemí pak ve výdajích na sociální systém dominuje především Lucembursko následované Švýcarskem. Česká republika a jiné postsovětské republiky mají v tomto kontextu výrazně nižší náklady.

Graf č. 17: Celkové výdaje na sociální ochranu na obyvatele

Pozn.: Převedeno z EUR podle kurzu CZK/EUR = 24,34 platného dne 17. 2. 2011.

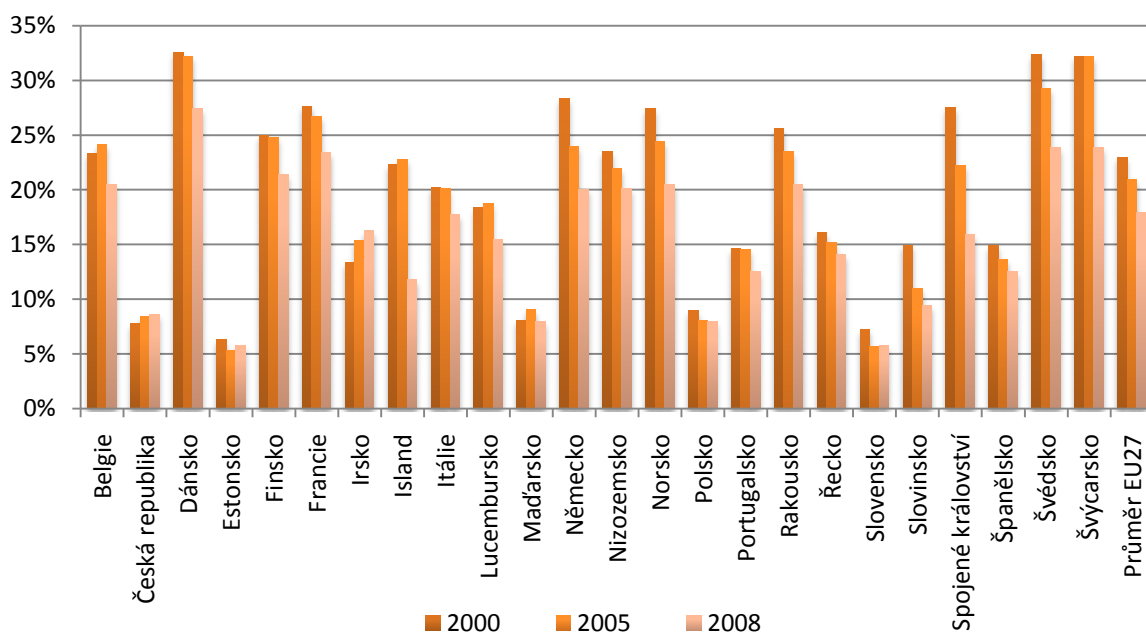
Zdroj: Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00099&plugin=1>), vlastní úpravy.

¹⁵⁶ Viz kapitola 3.6 Modely evropské sociální politiky.

Pokud se při pohledu na stejnou problematiku bere v úvahu HDP jednotlivých zemí, rozdíly mezi výdaji na sociální ochranu obyvatel již nejsou tak dramatické. Nicméně stále platí, že státy bývalého východního bloku v čele s Českou republikou na své sociální systémy vynakládají relativně méně finančních prostředků. Výrazněji pod průměrem se v této oblasti nachází také Španělsko spolu s Portugalskem, Řeckem a Irskem.

Graf č. 18: Celkové výdaje na sociální ochranu v poměru k HDP na obyvatele

Pozn.: Výše hrubého domácího produktu odpovídá sledovanému roku.

Zdroj: Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00099&plugin=1>), OECD (<http://stats.oecd.org/Index.aspx>), vlastní úpravy.

Jak již bylo řečeno v úvodním odstavci této podkapitoly, reformou sociálních systémů, především v oblasti mandatorních výdajů, prochází v současné době mnoho evropských států. Příčin je více, nejdůležitější však jsou: hospodářská recese, zadlužování států a nepříznivý demografický vývoj.

Právě poslední jmenovaná příčina, tedy demografický vývoj a stárnutí populace, je celoevropským problémem. Přestože mezi léty 2005 a 2008 HDP evropských zemí výrazně stoupl¹⁵⁷, veřejné výdaje na důchody v mnoha zemích rostly ještě strměji.

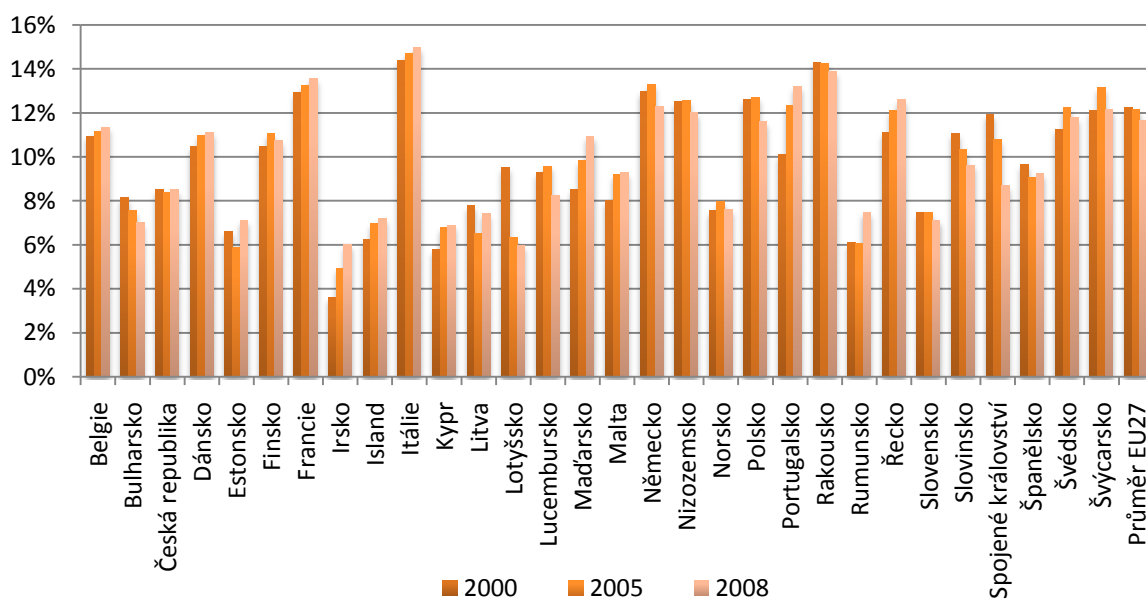
¹⁵⁷ Viz např.: http://www.google.com/publicdata?ds=wb-wdi&met=ny_gdp_mktp_cd&idim=country:CZE.

Zajímavostí je, že většina zemí, ve kterých k tomuto jevu došlo v současné době má, nebo v nedávné době měla, obrovské problémy se zadlužením. Jmenovitě se jedná o Irsko, Island, Maďarsko, Portugalsko (zde je tento jev vůbec nejvýraznější) a Řecko. Nicméně i jiné, hospodářsky relativně silné, státy mají s nárůstem nákladů na sociální systém problém.

Česká republika se až do roku 2008 s financováním důchodového systému vypořádávala bez problémů. Doznívající hospodářská recese a s ní spojené nižší příjmy do státního rozpočtu však zapříčinily, podobně jako v mnoha jiných evropských státech, nutnost restrukturalizovat dlouhodobě neudržitelný důchodový systém.

Oproti některým jiným zemím má Česká republika výhodu v aktuální politické situaci, která podobným důležitým – avšak nepopulárním – reformám nahrává.

Graf č. 19: Veřejné výdaje na důchody v procentech HDP

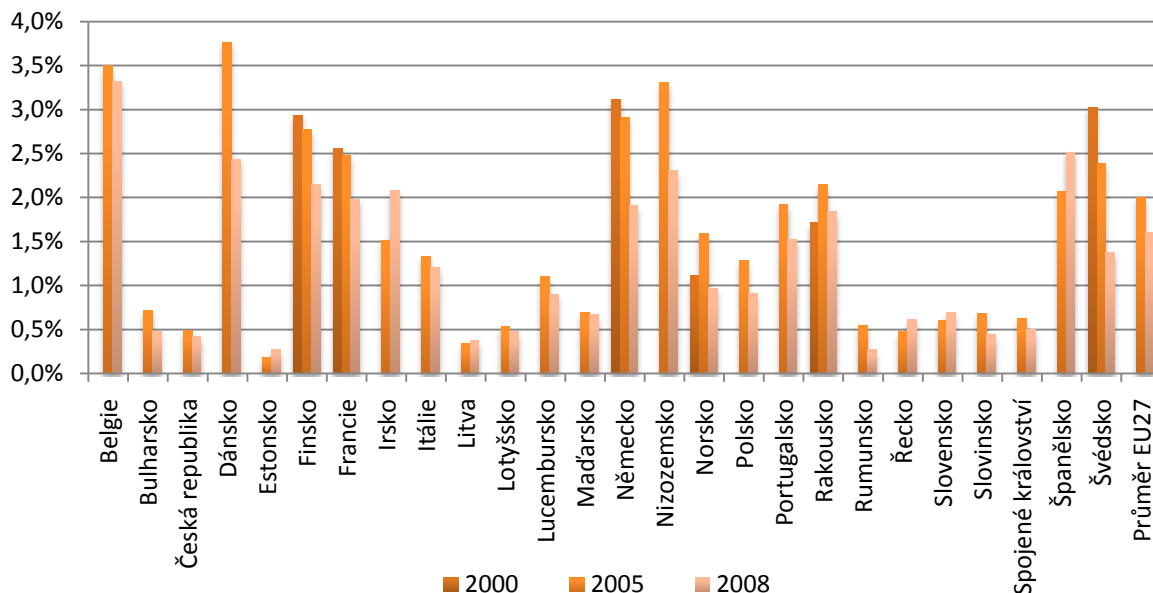

Zdroj: Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00103&plugin=1>), vlastní úpravy.

Veřejné výdaje na politiku trhu práce se v rámci Evropy poměrně výrazně liší. Z průměru vyčnívají především severské státy spolu se západoevropskými státy s výjimkou Lucemburska a Spojeného království. Prakticky všechny země, které vstoupily

do EU po roce 2004 (tedy včetně České republiky) nedosahují ve svých výdajích na politiku trhu práce v poměru k HDP ani jednoho procenta.

Graf č. 20: Celkové veřejné výdaje na politiku trhu práce v procentech HDP

Zdroj: Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00076&plugin=1>), vlastní úpravy.

Chudoba

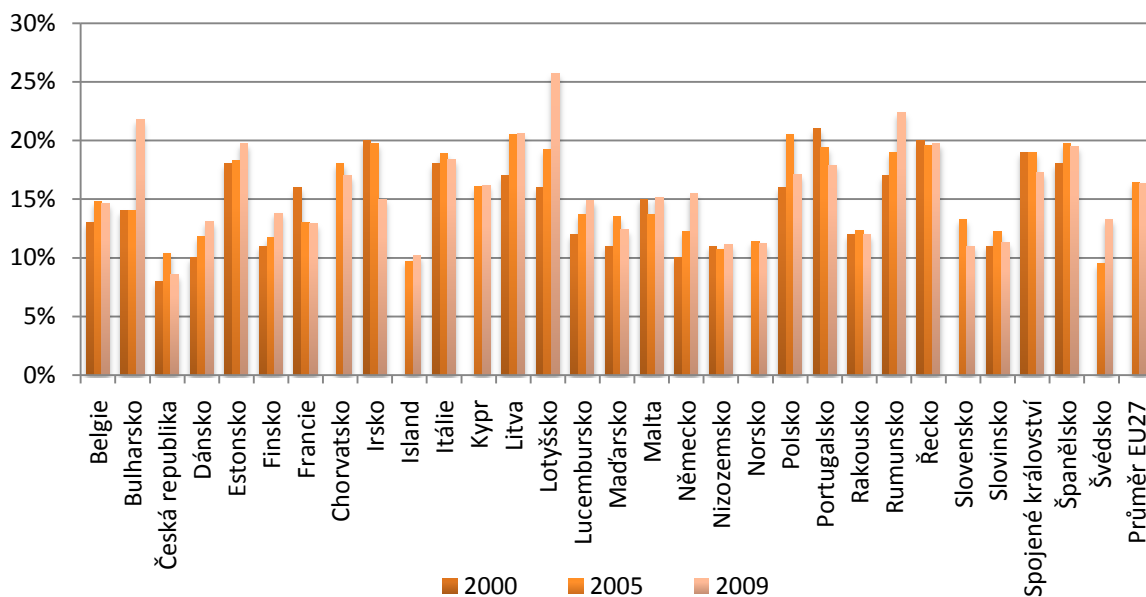
Co se počtu obyvatel ohrožených chudobou týče, je na tom Česká republika vůbec nejlépe z celé Evropské unie. Velmi dobře jsou na tom také Island, Nizozemsko, Slovensko, Slovinsko a všechny severské státy, které za nízké ohrožení chudobou vděčí především svým relativně štedrým sociálním systémům¹⁵⁸.

Naopak nejvíce obyvatel ohrožených chudobou mají pobaltské státy spolu s Bulharskem, Rumunskem, Řeckem, Portugalskem a Španělskem. Tyto státy většinou doplácí především na tamní zhoršenou hospodářskou situaci doprovázenou poměrně vysokou nezaměstnaností.

¹⁵⁸ Viz kapitola 3.6 Modely evropské sociální politiky.

Graf č. 21: Procentuální podíl osob ohrožených chudobou

Pozn.: Hranice chudoby je stanovena na 60 % mediánu disponibilního příjmu sledované země.

Zdroj: Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tes si120&language=en>), vlastní úpravy.

5.2 Činnosti, které podnikla Česká republika v souvislosti s podporou zaměstnanosti v letech 2008–2009

Česká republika se podílela na plnění cílů Lisabonské strategie již v předvstupním období a plně se ztotožňuje s novým zaměřením Lisabonské strategie na růst a pracovní místa, konkrétně s obsahem Integrovaných směrů pro růst a pracovní místa 2005–2008¹⁵⁹, resp. 2008–2010¹⁶⁰. Na základě těchto dokumentů Česká republika zpracovala, podobně jako ostatní členské země EU, Národní Lisabonský program 2005–2008¹⁶¹, resp. 2008–2010¹⁶² (pod názvem Národní program reforem ČR).¹⁶³

¹⁵⁹ Viz kapitola 3.2 Integrovaná směrnice pro růst a zaměstnanost 2005–2008.

¹⁶⁰ Viz kapitola 3.3 Integrované hlavní směry pro léta 2008–2010.

¹⁶¹ Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/NPR_CZ_102005_pdf.pdf.

¹⁶² Dostupné z: [http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Narodni_program_reforem_CR_2008-2010_pdf\(1\).pdf](http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Narodni_program_reforem_CR_2008-2010_pdf(1).pdf).

¹⁶³ MACHÁČEK, P. Zpráva o plnění sociální části Národního programu reforem ČR, říjen 2009. In TOTH, D. a kol. *Lisabonská strategie a strategie Evropa 2020*, s. 165.

Nástroje podpory zaměstnanosti nabývající účinnosti v roce 2009

Počínaje prvním lednovým dnem 2009 vešly v účinnost novely zákonů o zaměstnanosti, o nemocenském a sociálním pojištění, vláda také schválila Plán implementace strategie celoživotního učení ČR¹⁶⁴ nebo zásady tzv. prorodinného balíčku.¹⁶⁵

Soubor prorodinných opatření – Prorodinný balíček¹⁶⁶ obsahuje opatření na podporu rodin s dětmi. Cílem je vytvoření socioekonomických podmínek příznivých rodině, zaměření na oblast finančního zajištění rodiny a zejména na slučitelnost profesního a rodinného života. Součástí tohoto balíčku je také podpora služeb péče o děti, podpora rodin se specifickými potřebami, podpora náhradní rodinné péče, podpora aktivního otcovství a podpora zaměstnávání obtížně zaměstnatelných osob¹⁶⁷. Prorodinný balíček obsahuje mimo jiné zavedení slev na pojistném, sociálním zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti pro zaměstnavatele, jestliže zaměstná na částečný úvazek zaměstnance, který splňuje alespoň jednu z následujících podmínek:¹⁶⁸

- Pečuje o dítě do 10 let věku;
- je osobou se zdravotním postižením;
- je starší 55 let;
- osobně pečuje o osobu, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni II až IV a je z tohoto důvodu veden v evidenci obecního úřadu s rozšířenou působností;
- je řádným studentem prezenčního studia střední, vysoké či vyšší odborné školy.¹⁶⁹

Dne 1. ledna 2009 dále došlo ke snížení sazby pojistného na nemocenské pojištění a státní politiku zaměstnanosti. Pojistné zaměstnavatelů na nemocenské pojištění se snížilo z 3,3 % na 2,3 %, dále se snížilo pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti pro osoby samostatně výdělečně činné. Od téhož dne navíc

¹⁶⁴ Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/lisabonska-konference-2008-implementace-strategie-celozivotniho-uceni>. Zpráva o plnění tohoto plánu za rok 2009 je pak dostupná z: http://www.msmt.cz/uploads/VKav_200/Impl_report2009/ZPR2010imp.pdf.

¹⁶⁵ MACHÁČEK, P. Zpráva o plnění sociální části Národního programu reforem ČR, říjen 2009. In TOTH, D. a kol. *Lisabonská strategie a strategie Evropa 2020*, s. 169.

¹⁶⁶ Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/5898/komplet_balik.pdf.

¹⁶⁷ Viz podkapitola Problematika začleňování menšin do majoritní společnosti.

¹⁶⁸ MACHÁČEK, P. Zpráva o plnění sociální části Národního programu reforem ČR, říjen 2009. In TOTH, D. a kol. *Lisabonská strategie a strategie Evropa 2020*, s. 170.

¹⁶⁹ MACHÁČEK, P. Zpráva o plnění sociální části Národního programu reforem ČR, říjen 2009. In TOTH, D. a kol. *Lisabonská strategie a strategie Evropa 2020*, s. 170.

zaměstnanci ze svého příjmu přispívají pouze na důchodové pojištění ve výši 6,5 % (ruší se 1,1 % na nemocenské pojištění a 0,4 % na státní politiku zaměstnanosti). Došlo tedy i k posílení příjmů zaměstnanců. Tato opatření sice nebyla přijata bezprostředně v reakci na recesy, jde však o částečnou kompenzaci za přesun úhrady náhrady mzdy na zaměstnavatele v období prvních 14 kalendářních dnů trvání dočasné pracovní neschopnosti (za pracovní dny).¹⁷⁰

Ke zvýšení motivace lidí pro hledání a přijetí nového zaměstnání nabyla účinnosti od 1. ledna 2009 novela zákona o zaměstnanosti, která zpřísnila podmínky pro poskytování podpory v nezaměstnanosti¹⁷¹ (např. při odmítnutí rekvalifikace nebo spolupráce při vypracování Individuálního akčního plánu¹⁷²). Došlo ke zkrácení celkové doby poskytování podpory o jeden měsíc¹⁷³, tedy na 11 měsíců, při zvýšení podpory v prvních dvou měsících jejího pobírání (z 50 % na 65 %) a při zachování stejného finančního objemu za celou dobu jejího poskytování.¹⁷⁴

Jako prospěšné je vládou označované také zavedení institutu veřejné služby, který je součástí zákona o pomoci v hmotné nouzi¹⁷⁵ a platí od 1. ledna 2009. Nástroj je určen pro osoby dlouhodobě setrvávající v hmotné nouzi s cílem rozvinout jejich pracovní dovednosti a motivovat nezaměstnané k aktivnímu přístupu k práci. Veřejnou službou se rozumí činnosti ve prospěch obce – například zkvalitňování životního prostředí, udržování čistoty veřejných prostranství, pomoc v oblasti kulturního rozvoje či sociální péče atp. Za výkon veřejné služby náleží osobám v hmotné nouzi odměna v podobě vyšších vyplacených měsíčních dávek. V této souvislosti bývá obcím poskytnuta dotace ke krytí pojistného.¹⁷⁶

¹⁷⁰ MACHÁČEK, P. Zpráva o plnění sociální části Národního programu reforem ČR, říjen 2009. In TOTH, D. a kol. *Lisabonská strategie a strategie Evropa 2020*, s. 169.

¹⁷¹ Více viz § 33 zákona o zaměstnanosti (č. 435/2004 Sb.).

¹⁷² Viz podkapitola Podpora konkurenceschopnosti trhů práce.

¹⁷³ Kvůli hospodářské recesi nabylo toto opatření právní moci až 1. lednem 2010.

¹⁷⁴ MACHÁČEK, P. Zpráva o plnění sociální části Národního programu reforem ČR, říjen 2009. In TOTH, D. a kol. *Lisabonská strategie a strategie Evropa 2020*, s. 171.

¹⁷⁵ Zákon č. 111/2006 Sb.

¹⁷⁶ MACHÁČEK, P. Zpráva o plnění sociální části Národního programu reforem ČR, říjen 2009. In TOTH, D. a kol. *Lisabonská strategie a strategie Evropa 2020*, s. 171.

V této souvislosti došlo od 1. ledna 2009 ke snížení sazby pojistného ze strany zaměstnanců na nemocenské pojištění o 1,5 %. Snížena byla také sazba nemocenského pojištění placeného zaměstnavatelem, a to o 1,1 %.¹⁷⁷

Problematika začleňování menšin do majoritní společnosti

V případě romské menšiny a jejího uplatnění na trhu práce je nutné upozornit na obecně ztíženou výchozí pozici této skupiny obyvatelstva způsobenou nízkou úrovní kvalifikace, funkční gramotnosti, dále dlouhodobou závislostí na sociálních dávkách a vyšším výskytem vnějších negativních jevů (např. zadlužování se u lichvářů). U žen je pak tato situace dále ztížena relativně vyšší porodností, která je vyřazuje na řadu let z trhu práce. Uvedené jevy ve výsledku sehrávají roli ve stereotypizaci romské menšiny, která zpětně ztěžuje uplatnění Romů na trhu práce.¹⁷⁸

V souvislosti s touto problematikou poskytuje kancelář Rady vlády dotace v rámci programu Předcházení sociálnímu vyloučení a odstraňování jeho důsledků¹⁷⁹. Mezi další opatření vedoucí ke zlepšení romské situace na trhu práce patří finanční dotace poskytované Evropským sociálním fondem. Konkrétně se jedná o realizaci Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost, který se zaměřuje na aktivní politiky trhu práce, podporu sociální integrace a sociálních služeb a integraci sociálně vyloučených skupin na trh práce. Pilotní projekty na řešení problematiky romských komunit jsou zpravidla zpracovávány tzv. Integrovaným operačním programem^{180 181}.

V oblasti inkluzivního vzdělávání, je nutné zmínit koncepci včasné péče¹⁸² a akční plán jejího naplňování¹⁸³ (opatření cílená na děti před vstupem do základních škol), využívání integračních nástrojů v oblasti školství (asistent pedagoga, přípravné ročníky,

¹⁷⁷ MACHÁČEK, P. Zpráva o plnění sociální části Národního programu reforem ČR, říjen 2009. In TOTH, D. a kol. *Lisabonská strategie a strategie Evropa 2020*, s. 177.

¹⁷⁸ MACHÁČEK, P. Zpráva o plnění sociální části Národního programu reforem ČR, říjen 2009. In TOTH, D. a kol. *Lisabonská strategie a strategie Evropa 2020*, s. 172.

¹⁷⁹ Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dotace/Podminky-NNO-2009.pdf>.

¹⁸⁰ Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/iop>.

¹⁸¹ MACHÁČEK, P. Zpráva o plnění sociální části Národního programu reforem ČR, říjen 2009. In TOTH, D. a kol. *Lisabonská strategie a strategie Evropa 2020*, s. 172–173.

¹⁸² Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/PDF/INtextkonceptevcasnepece.pdf>.

¹⁸³ Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/Skupina_6/AKCNI_PLAN_REALIZACE_KONCEPCIE_VCA_SNE_PECE_O_DETI_ZE_SOCIALNE_ZNEVYHODNUJICHO_PROSTREDI.doc.

vzdělávací aktivity a poradenství pro romské žáky a studenty, stipendia pro romské žáky středních škol a finanční podporu studentů vysokých škol ze sociálně slabých rodin).¹⁸⁴

Podpora konkurenceschopnosti trhů práce

Pro zvýšení mobility zaměstnanců jsou využívány služby celoevropského informačního a poradenského systému EURES¹⁸⁵ a v rámci přeshraničního partnerství EURES-T i rozvoj spolupráce České republiky a Bavorska. Byla vydána společná česko-německá brožura pro cestující pracovníky, využívá se pravidelně aktualizovaný portál trhu práce a dále se uskutečnily semináře na téma umisťování a návrat do pracovního života u znevýhodněných skupin obyvatelstva, uchazečů nad 50 let nebo žen po mateřské dovolené. Realizovalo se šetření „Dobrá práce“¹⁸⁶, při kterém se zjišťovaly potřeby a rozdílnosti v pracovních poměrech v podnicích na obou stranách česko-německé hranice. Byla podepsána dohoda o spolupráci mezi českým a rakouským ministerstvem práce a službami zaměstnanosti na léta 2010 a 2011.¹⁸⁷

Došlo také k zavedení nové povinnosti úřadů práce – vypracování individuálních akčních plánů pro všechny uchazeče o zaměstnání, kteří jsou vedeni v evidenci déle než pět měsíců. V reakci na hospodářskou recesi byla dále posílena síť poradenských služeb zaměřených jak na zjišťování možnosti pracovního uplatnění uchazečů, tak na posílení motivace a dovedností i pro méně kvalifikované uchazeče.¹⁸⁸

Podpora flexibility trhu práce

Jedním z plánovaných opatření sloužících ke zvýšení flexibility trhu práce a pracovněprávních vztahů je i příprava novely zákoníku práce¹⁸⁹, jehož konečná podoba v době psaní této práce (počátek roku 2011) ještě nebyla známa.

¹⁸⁴ MACHÁČEK, P. Zpráva o plnění sociální části Národního programu reforem ČR, říjen 2009. In TOTH, D. a kol. *Lisabonská strategie a strategie Evropa 2020*, s. 173.

¹⁸⁵ Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/eures>.

¹⁸⁶ Dostupné z: <http://www.eures-by-cz.eu/index.php?id=176&L=1>

¹⁸⁷ MACHÁČEK, P. Zpráva o plnění sociální části Národního programu reforem ČR, říjen 2009. In TOTH, D. a kol. *Lisabonská strategie a strategie Evropa 2020*, s. 173.

¹⁸⁸ MACHÁČEK, P. Zpráva o plnění sociální části Národního programu reforem ČR, říjen 2009. In TOTH, D. a kol. *Lisabonská strategie a strategie Evropa 2020*, s. 174.

¹⁸⁹ MACHÁČEK, P. Zpráva o plnění sociální části Národního programu reforem ČR, říjen 2009. In TOTH, D. a kol. *Lisabonská strategie a strategie Evropa 2020*, s. 177.

6. Návrh a koncepce podpory zaměstnanosti v České republice

6.1 Zaměstnatelnost a vzdělávání

Návratnost investic do vzdělání

Co se týče finančních investic do vzdělávání, Česká republika jen mírně zaostává za jinými státy Evropské unie. Znepokojující je ovšem fakt, že investice do vzdělávání v poměru k HDP mezi lety 1995 a 2000 poklesly z více než 5 % na téměř 4 %. V následujících sedmi letech sice došlo k navýšení investic do vzdělávání, ale pouze na asi 4,5 procentního bodu. V celoevropském měřítku je tato situace ještě závažnější, neboť podobný scénář měla nastat ve většině členských státech EU. V jiných zemích OECD byla situace spíše opačná, konkrétně například ve Spojených státech (které chtěla ve svých původních plánech Evropská unie prostřednictvím Lisabonské strategie předejít), je patrný nárůst investic do vzdělávání ze zhruba 6,5 % HDP na více než 7,5 %.¹⁹⁰ V kontextu Lisabonské strategie, která si stanovila jako jeden z cílů zvýšení investic do lidského kapitálu a také kladla důraz na přechod ke „znalostní společnosti“¹⁹¹, je konečný stav velmi neuspokojivý.

Investice do vzdělávání se přitom všem zemím OECD (a tedy i České republice) vyplácí. V České republice průměrná přidaná hodnota terciálního vzdělání na jednotlivce více než 1,4 mil. Kč v případě mužů, resp. více než 1 mil. v případě žen.¹⁹² Tento přínos pochopitelně s rostoucím počtem absolventů terciálního vzdělávání klesá, nicméně stále je pro jednotlivé státy přínosem. Nejedná se přitom pouze o relativně snadno vyčíslitelný daňový přínos, ale terciálně vzdělaní jedinci si i snadněji hledají práci, jsou lépe finančně zajištěni a dokonce jsou v průměru zdravější¹⁹³. To vše jsou další úspory na výdajové stránce rozpočtů. Na druhou stranu však na absolventy terciálního vzdělávání státy vynaloží více nákladů souvisejících se studiem a pozdějším začátkem pracovní kariéry. „Zbytečné“ veřejné výdaje s sebou přinášejí také studenti, kteří studium nedokončí.

¹⁹⁰ Viz graf č. 1 a graf č. 2.

¹⁹¹ Viz podkapitola Kokova zpráva a tzv. Nová Lisabonská strategie.

¹⁹² Viz graf č. 3.

¹⁹³ Viz graf č. 9.

Terciální i jiné vzdělávání se však nevyplácí pouze státu, ale ve větší míře i samotným absolventům. Benefit získaný absolvováním terciálního vzdělávání je přitom v České republice hned po Maďarsku druhý nejvyšší (více než 180%) ze všech zemí OECD, ve kterých jsou tyto údaje dostupné.¹⁹⁴ Teoreticky se tedy pětileté studium vrátí absolventům terciálního stupně vzdělávání průměrně za 6,04 let (tzn., že za 6,04 let vydělají průměrně stejnou částku, jako kdyby pracovali 11,04 let bez absolvování terciálního stupně studia). 6,04 let je přitom hned po zmiňovaném Maďarsku nejrychlejší doba návratnosti nákladů ušlé příležitosti. Tento stav je způsobený především relativně nízkým počtem absolventů terciálního stupně vzdělávání.¹⁹⁵ Nicméně se jedná o velmi důležitý přínos vzdělání, který by mělo ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky zdůrazňovat, pokud chce dlouhodobě zvýšit počet absolventů vysokých škol.

Úroveň vzdělanosti

Česká republika v rámci všech zemí sledovaných OECD vyniká v nízkém počtu jedinců, jejichž nejvyšší vzdělání dosahuje maximálně nižšího sekundárního stupně studia. Česká republika je jediná země, jejíž počet takovýchto lidí je nižší než 10 % (oproti například více než 60 % v Mexiku nebo Turecku či dokonce více než 70 % v Portugalsku).¹⁹⁶

Co se počtu absolventů terciálního vzdělávání týče, Česká republika dosahuje po Turecku, Portugalsku a Itálii čtvrtého nejhoršího výsledku ze zemí OECD.¹⁹⁷ Vzhledem ke zjištěným přínosům terciálního vzdělávání¹⁹⁸ i cílům Lisabonské strategie, především pak apelu na znalostní společnost, nelze než České republice doporučit zaměřit se právě na podporu a propagaci tohoto vzdělávacího stupně. Je však potřeba zajistit, aby zvýšení počtu absolventů terciálního vzdělávání nebylo na úkor jejich kvality. Jedním z prostředků, jak toto zajistit, je větší šíře stipendijních programů doprovázená zavedením částečné finanční participace studentů na terciálním vzdělávání.

¹⁹⁴ Viz graf č. 8.

¹⁹⁵ Viz graf č. 5.

¹⁹⁶ Viz graf č. 4.

¹⁹⁷ Viz graf č. 5.

¹⁹⁸ Viz kapitola 4.1 Analýza postavení České republiky v EU v oblasti vzdělávání a zaměstnatelnosti.

Míra graduace studentů terciálního vzdělávání typu 5A¹⁹⁹ je v České republice téměř shodná s průměrem Evropské unie i OECD, což je především důsledkem již zmiňovaného Boloňského procesu²⁰⁰. Z hlediska zachování kvality absolventů subjektivně považují dosahovanou přibližně 35% míru graduace u terciálního stupně studia typu 5A za optimální.²⁰¹

Jeden z cílů Lisabonské strategie byla aktivní politika zaměstnanosti včetně podpory tzv. celoživotního učení²⁰². V tomto ohledu se Česká republika nachází na úrovni průměru EU a těsně pod průměrem zemí OECD. V rámci Evropy je potřeba se poučit ze zkušeností evropských severovýchodních států nebo Švýcarska, které, co do počtu dospělých účastníků se vzdělání, znatelně převyšují nejen Spojené státy, ale i naprostou většinu zemí světa.²⁰³

Počet nepracujících ani nestudujících mladých lidí je v České republice lepší než průměr Evropské unie i průměr OECD. Z evropských zemí jsou v této statistice lepší pouze severozápadní země.²⁰⁴ Tento pro Českou republiku příznivý stav je dán především zmiňovanou nízkou mírou jedinců, jejichž nejvyšší dosažené vzdělání je nižší sekundární.²⁰⁵

Financování vzdělávání

V České republice je, stejně jako v jiných evropských státech, vyjma Spojeného království, jen minimální míra financování vzdělávání soukromým sektorem. Zajímavostí přitom je, že v mimoevropských státech není takovýto způsob financování nikterak výjimečný.²⁰⁶

S otázkou financování školství také souvisí míra participace samotných studentů. V České republice, podobně jako v mnoha jiných evropských zemích, není školné na veřejných školách zavedeno. Ze zemí, ve kterých je školné zavedeno je nejdražší ve Spojených státech (průměrně cca 105 000 Kč/rok). V Evropě je školné ve veřejných

¹⁹⁹ Viz kapitola 3.7 Klasifikace vzdělávacích stupňů podle ISCED 97.

²⁰⁰ Viz kapitola 3.7 Boloňský proces.

²⁰¹ Viz graf č. 6.

²⁰² Viz kapitola 3.1 Vývoj a podstata Lisabonské strategie.

²⁰³ Viz graf č. 7.

²⁰⁴ Viz graf č. 12.

²⁰⁵ Viz graf č. 4.

²⁰⁶ Viz graf č. 10.

vzdělávacích institucích aplikováno pouze v šesti zemích, přičemž je výrazně nižší, než ve vyspělých asijských zemích či v Austrálii.²⁰⁷ Pro zavedení školného v České republice hovoří fakt, že je spolu s Itálií a Japonskem zemí, která vynakládá nejmenší procento (méně než 10 %) ze státních výdajů právě na vzdělávání. V Itálii i Japonsku je však zavedeno na veřejných školách školné, a proto je zde reálné financování vzdělávacích institucí mnohem vyšší.

Školní prostředí

Co se školního prostředí a platů v neterciálním školství týče, Česká republika v absolutních částkách ročních příjmů pro učitele s 15letou praxí výrazně pod průměrem Evropské unie i zemí OECD.²⁰⁸ Pokud je však výše tohoto ročního příjmu vztažena k průměrné mzdě v dané zemi, Česká republika převyšuje nejen Spojené státy, ale i v rámci Evropy jsou příjmy učitelů znatelně vyšší pouze ve Finsku, Lucembursku, Německu, Portugalsku a Švýcarsku.²⁰⁹ V tomto kontextu tedy rozhodně nelze hovořit o tom, že učitelské platy jsou v České republice oproti jiným zemím výrazně nižší.

²⁰⁷ Viz graf č. 11.

²⁰⁸ Viz graf č. 13.

²⁰⁹ Viz graf č. 14.

Obrázek č. 1: Shrnutí doporučení České republiky týkající se zaměstnatelnosti a vzdělávání

Pozn.: Doporučení označená otazníkem nabádají k další diskuzi na dané téma. Relevantní alternativy zpravidla nejsou jednoznačně horší, či lepší než současné řešení.

Zdroj: Vlastní zpracování.

6.2 Zaměstnanost a sociální pomoc

Zaměstnanost a nezaměstnanost

V nezaměstnanosti dosáhla Česká republika nadprůměrných výsledků. Vzhledem k hospodářské situaci v roce 2005 je až s podivem, že tehdejší nezaměstnanost byla vyšší než v roce 2009, kdy v celé Evropě kulminovala hospodářská recese. Ze zemí přistupujících k Evropské unii po roce 2004 má Česká republika po Slovinsku, Kypru a Bulharsku čtvrtou nejnižší nezaměstnanost. Prim v této oblasti hrají především severské státy spolu s Nizozemskem, Německem a Rakouskem.²¹⁰

Co se zaměstnanosti týče, je zde situace obdobná. Česká republika v podstatě kopíruje celoevropský průměr. Nejlépe jsou na tom severské státy, Island, Nizozemsko, Německo, Rakousko a Švýcarsko.²¹¹

Výdaje na sociální systémy

Výdaje na sociální ochranu se v celé Evropě liší především podle aplikovaných sociálních systémů. Česká republika (a další postsovětské státy) mají výdaje na sociální ochranu obyvatelstva značně nižší než zbytek Evropy.²¹² V tomto případě však z této statistiky nelze vyvozovat žádná doporučení, neboť vyšší výdaje jsou zpravidla pouze důsledkem většího přerozdělování financí a tedy i vyšší daňové zátěže obyvatelstva. Jak již bylo v této práci zmíněno²¹³, žádný ze sociálních systémů není jednoznačně lepší než ostatní, každý má své výhody a nevýhody.

Ve výdajích na důchodové systémy je Česká republika také pod průměrem Evropské unie. Důchodové systémy se v jednotlivých zemích liší v mnoha parametrech a je tedy velmi složité porovnávat kvalitu života důchodců pouze na základě výstupů takovéto statistiky. V jednotlivých zemích se může lišit věk odchodu do důchodu či míra spoluúčasti v soukromých penzijních fondech nebo jiných podobných institucích. Dalším faktorem ztěžující hodnocení penzijních systémů je fakt, že v současné době dochází prakticky ve všech evropských státech k reformám těchto systémů. V případě srovnání

²¹⁰ Viz graf č. 15.

²¹¹ Viz graf č. 17.

²¹² Viz graf č. 18.

²¹³ Viz kapitola 3.6 Modely evropské sociální politiky.

situace v České republice se situací v jiných postsovětských republikách, jejichž důchodové systémy se od toho českého liší jen minimálně, vynakládá Česká republika na důchody v poměru k HDP méně než Maďarsko, Polsko a Slovinsko, ale více než Bulharsko, pobaltské státy a Rumunsko.²¹⁴

Výdaje na politiku trhu práce v poměru k HDP se ve členských zemích Evropské unie poměrně výrazně liší. V České republice nedosahují tyto výdaje ani půl procenta HDP. Je přitom zajímavé, že i země, které vynakládají více než čtyřnásobně více – jako například Francie, Belgie či Španělsko – nemají ve stejném poměru nižší nezaměstnanost (resp. vyšší zaměstnanost).²¹⁵ Nabízí se tedy otázka, do jaké míry jsou v těchto zemích takto vynaložené prostředky efektivní investicí.

Míra chudoby

Počet osob ohrožených chudobou je v procentuelním vyjádření v České republice nejnižší z celé Evropské unie. Pod hranici stanovenou na šedesát procent mediánu disponibilního příjmu spadá pouze něco přes 8 % občanů ČR. Tento výsledek je o to lepší, že žádná jiná Evropská země nedosahuje výsledku pod 10 % obyvatel.²¹⁶ Tento i jiné předešlé ukazatele vypovídají o relativně dobré a vyvážené kvalitě českého sociálního systému.

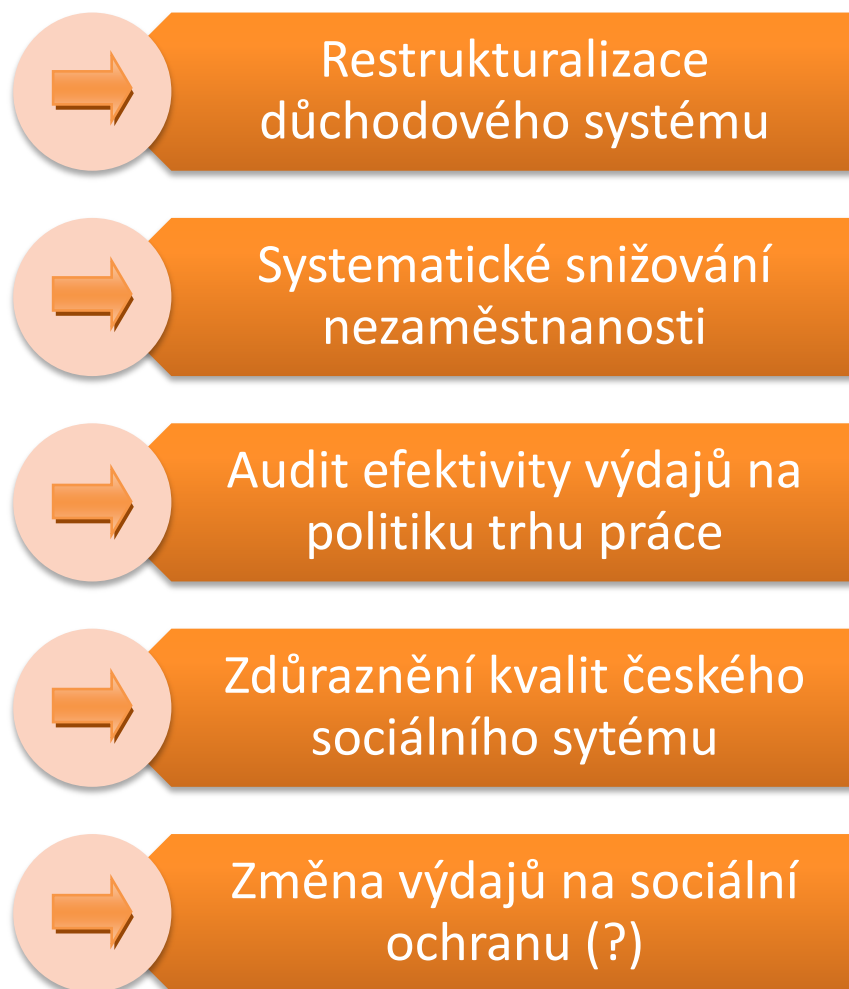
²¹⁴ Viz graf č. 18.

²¹⁵ Viz graf č. 19.

²¹⁶ Viz graf č. 20.

Obrázek č. 2: Shrnutí doporučení České republiky týkající se zaměstnanosti a sociální pomoci

Pozn.: Doporučení označená otazníkem nabádají k další diskusi na dané téma. Relevantní alternativy zpravidla nejsou jednoznačně horší, či lepší než současné řešení.

Zdroj: Vlastní zpracování.

7. Závěr

7.1 Historie a nové výzvy pro Evropu

Lisabonská strategie ušla za dobu svého trvání poměrně dlouhou cestu s několika zlomovými okamžiky. První léta jejího fungování poznamenala nízká efektivita související s nedostatečným definováním konkrétních kroků. Prostřední období pak hospodářský rozkvět, který způsobil, že se evropské země začaly přibližovat stanoveným cílům Lisabonské strategie v takové míře a rychlosti, že se jejich dosažení v roce 2010 zdálo reálné. A poslední dva roky byly poznamenány příchodem hospodářské recese, kdy se naopak sledované parametry takřka ve všech oblastech změnilo k horšímu.

Paradoxem přitom je, že právě v těchto posledních letech se Evropská unie v kontextu Lisabonské strategie nejvíce přiblížila svému etalonu – Spojeným státům americkým. Nebylo to však způsobeno skvělými hospodářskými výsledky evropských států, ale naopak výrazným propadem USA v souvislosti s hospodářskou recesí.

Evropská unie v této době čelí dalším výzvám. Došlo k nucené záchraně několika zemí, jejichž vysoké zadlužení, špatné vyhlídky a s tím související snížený rating od mezinárodních ratingových agentur téměř způsobil jejich bankrot. Po těchto záchranách se objevilo mnoho hlasů volajících po hlubší integraci v rámci Evropské unie, která by umožnila větší dohled nad hospodařením jednotlivých členských států. Například německý ekonom S. Collignon poukazuje na nízkou efektivitu a operabilitu Evropské unie, kterou za současného stavu dokonce považuje za dlouhodobě neudržitelnou.²¹⁷ Z českých ekonomů to pak byla například Eva Klvačová († 2010), která spatřovala cestu ve vzniku společné Evropské vlády. Podle ní vyjednávání mezivládních kompromisů Evropskou unií častěji oslabuje, než posiluje.²¹⁸ Jiná ekonomka, Zuzana Dvořáková, ve své publikaci popisuje příčiny, proč Evropská unie zaostává za USA²¹⁹. Mezi jinými důvody se zde objevují příliš štědré evropské sociální systémy, vysoké náklady zaměstnavatelů na pracovní sílu, růst

²¹⁷ COLLIGNON, S. Is Europe going far enough? Reflections on the EU's economic governance. *Journal of European Public Policy*, s. 912.

²¹⁸ KLVAČOVÁ, E. – MALÝ, J. – MRÁČEK, K. *Různé cesty ke konkurenceschopnosti: EU versus USA*, s. 115.

²¹⁹ Viz příloha č. 3 Doslovná citace příčin zaostávání Evropy za USA podle Z. Dvořákové.

pracovních míst realizovaný především ve veřejném sektoru nebo rigidní evropské pracovní zákonodárství.²²⁰

Zejména na národní úrovni je problémem většiny investic souvisejících s Lisabonskou strategií fakt, že dopady těchto investic jsou pozorovatelné pouze dlouhodobě. Vzhledem ke 4letému volebnímu období ve většině členských zemích pokládám právě toto za nezanedbatelnou brzdou dosažení met Lisabonské strategie. Jmenovitě dochází k nižší podpoře tak důležitých cílů jako jsou například vyšší investice do vzdělávání, vědy a výzkumu či přechodu na znalostní společnost²²¹ jako celku.

Ke znalostní společnosti se váže jedna ze zásadních celoevropských změn posledního desetiletí – totiž snadnější mobilita studentů. Právě toto zjednodušení související s tzv. Boloňským procesem²²² považuji za významné přispění k dlouhodobě vyšší konkurenceschopnosti EU.

7.2 Lisabonská strategie a Česká republika

V kontextu Lisabonské strategie bylo v posledních letech vykonáno v České republice mnoho²²³ a prakticky na všechna doporučení pocházející z této práce se váže hned několik nedávno zavedených opatření.

Velmi pozitivně hodnotím také fakt, že cíle stanovené Lisabonskou strategií byly ze strany České republiky plněny prakticky bez ohledu na vládnoucí stranu, resp. politický směr, který vládnoucí strana reprezentuje.

Příkladem, že české státní orgány monitorují situaci týkající se konkurenceschopnosti ČR, je i dokument Analýza konkurenceschopnosti České republiky 2010²²⁴ publikovaný Ministerstvem průmyslu a obchodu ČR. Jako jedna ze slabých stránek

²²⁰ DVOŘÁKOVÁ, Z a kol. *Management lidských zdrojů*, s. 56–57.

²²¹ Viz např. kapitola 1. Úvod či kapitola 3.1 Vývoj a podstata Lisabonské strategie.

²²² Viz kapitola 3.7 Boloňský proces.

²²³ Viz kapitola 4.2 Činnosti, které Česká republika podnikla v souvislosti s podporou zaměstnatelnosti a vzdělávání v letech 2008–2009 a kapitola 4.3 Činnosti, které Česká republika podnikla v souvislosti s podporou zaměstnanosti v letech 2008–2009.

²²⁴ Dostupné z: http://www.businessinfo.cz/files/dokumenty/mpo_analyzakonkurenceschopnosti_cr.pdf

SWOT analýzy zde figuruje nízká spolupráce vědy a výzkumu se soukromým sektorem²²⁵, přičemž na tento aspekt se na jako jeden z mnoha Česká republika ve svých opatřeních v současné době zaměřuje.²²⁶

Výstupy této diplomové práce by se na základě uváděných grafů daly ve většině případů shrnout do jednoho doporučení: Inspirujme se příkladem severských států. Koneckonců, podobným doporučením končila svoji práci v roce 2009 i Národní ekonomická rada vlády.²²⁷

7.3 Možné další ubírání této práce

Při dalším pokračování této práce si dovedu představit rozvoj směrem k novým tématům týkajících se sociálního pilíře Lisabonské strategie. Jsem si například vědom širšího prostoru, který jsem věnoval zaměstnatelnosti, na úkor zaměstnanosti. Z časových a prostorových důvodů jsem také vybral pouze statistická data, která považuji za důležitá, přičemž téma jsem v tomto ohledu zcela jistě nevyčerpal.

Další možnost rozvoje této diplomové práce spatřuji ve větší míře explorační a deskripce příčin rozdílů mezi jednotlivými státy. V závislosti na podrobnosti prováděných analýz by jen na toto téma bylo bezpochyby možné napsat studii o podobném rozsahu jako má tato diplomová práce.

A konečně poslední možné navázání na tuto diplomovou práci shledávám v celkově širším pojetí, přesahujícím například do analýzy podpory vědy a výzkumu, který velmi úzce souvisí s tématem této práce, resp. s přechodem evropských států na znalostní společnost. Problematice podpory vědy a výzkumu bylo přitom na těchto stránkách věnováno relativně velmi málo prostoru.

²²⁵ *Analýza konkurenceschopnosti České republiky* [online], c 2010 [cit. 2011-04-03]. Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/files/dokumenty/mpo_analyzakonkurenceschopnosti_cr.pdf>, s. 29.

²²⁶ Viz kapitola 4.2 Činnosti, které podnikla Česká republika v souvislosti s podporou zaměstnatelnosti a vzdělávání v letech 2008–2009.

²²⁷ *Národní ekonomická rada vlády : Závěrečná zpráva* [online]. Zář 2009 [cit. 2011-04-03]. Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/files/dokumenty/mpo_analyzakonkurenceschopnosti_cr.pdf>.

8. Seznam použitých zdrojů

8.1 Seznam použité tištěné literatury

1. BERANOVÁ, P. Strukturální fondy Evropské unie. In KLVAČOVÁ, E. a kol. *Prohlubování evropské integrace*. Praha: Professional publishing. První vydání, 2004. ISBN 80-86419-78-9.
2. DVOŘÁKOVÁ, Z a kol. *Management lidských zdrojů*. První vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-893-4.
3. JOKLOVÁ K. Lisabonská strategie: příčiny, průběh a dopady. In STEINMETZOVÁ D. a kol. *Bariéry konkurenceschopnosti*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Nakladatelství Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1444-4.
4. KLVAČOVÁ, E. – MALÝ, J. – MRÁČEK, K. *Lisabonská strategie: Posílí, nebo oslabí evropskou konkurenceschopnost?*. Praha: Professional publishing. První vydání, 2006. ISBN 80-86946-25-8.
5. KLVAČOVÁ, E. – MALÝ, J. – MRÁČEK, K. *Různé cesty ke konkurenceschopnosti: EU versus USA*. Praha: Professional publishing. První vydání, 2008. ISBN 978-80-86946-84-9.
6. KLVAČOVÁ, E. Historické proměny evropské sociální politiky. In KLVAČOVÁ, E. a kol. *Prohlubování evropské integrace*. Praha: Professional publishing. První vydání, 2004. ISBN 80-86419-78-9.
7. MACHÁČEK, P. Zpráva o plnění sociální části Národního programu reforem ČR, říjen 2009. In TOTH, D. *Lisabonská strategie a strategie Evropa 2020*. První vydání. Praha: Powerprint, 2010. ISBN 978-80-87415-05-4.
8. TOTH, D. *Lisabonská strategie – Hospodářská a sociální politika Evropské unie*. Praha: Kernberg publishing. První vydání, 2009. ISBN 978-80-87197-21-9.

8.2 Seznam použitých online zdrojů

1. *Analýza konkurenceschopnosti České republiky* [online], c2010 [cit. 2011-03-04]. Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/files/dokumenty/mpo_analyzakonkurenceschopnosti_cr.pdf>.
2. *Boloňský proces* [online]. [200-?] [cit. 2011-02-01]. Dostupné z: <<http://www.bologna.msmt.cz/>>.
3. COLLIGNON, S. Is Europe going far enough? Reflections on the EU's economic governance. *Journal of European Public Policy*. 2004, Volume 11, Issue 5, s. 909-925. ISSN 1466-4429.
4. *Education at a Glance 2010: OECD Indicators : Přehled v českém jazyce* [online]. OECD: 2010. Dostupné z: <<http://www.oecd.org/dataoecd/42/63/45943729.pdf>>. ISBN 978-92-64-055988.
5. *Education at a Glance 2010* OECD: 2010. Dostupné z: <<http://www.oecd.org/dataoecd/45/39/45926093.pdf>>. ISBN 978-92-64-07566-5.
6. *Evropa 2020 : Komise navrhuje novou evropskou hospodářskou strategii* [online]. Europa Press releases, 3. 3. 2010 [cit. 2010-10-07]. Dostupné z: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/225&format=HTML&aged=0&language=CS&guiLanguage=en>>.
7. *Evropa 2020 : Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění* [online]. Europa Press releases, 3. 3. 2010 [cit. 2010-10-07]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_CS_ACT_part1_v1.pdf>.
8. *Fondy Evropské unie* [online]. [2010?] [cit. 2010-11-22]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU>>.
9. KOHOUT, P. *Pavel Kohout: Jak Evropané konkurují světu* [online]. 2. 2. 2005 [cit. 2011-03-03]. Jak Evropané konkurují světu. Dostupné z: <<http://pavelkohout.blogspot.com/2005/02/jak-evropan-konkuruj-svtu.html>>.
10. *Lisabonská strategie* [online]. [200-?] [cit. 2010-11-18]. Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/evropske-politiky/lisabonska-strategie/lisabonska-strategie-15285/>>.

11. *Lisbon European Council 23 and 24 March 2000 : Presidency Conclusions* [online]. European Parliament: 2000 [cit. 2010-11-11]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm>.
12. *Národní ekonomická rada vlády : Závěrečná zpráva* [online]. Zář 2009 [cit. 2011-03-04]. Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/files/dokumenty/mpo_analyzakonkurenceschopnosti_cr.pdf>.
13. *Nomenklatura územních statistických jednotek NUTS (Nomenclature Unit of Territorial Statistic)* [online]. 11. 5. 2009 [cit. 2010-10-18]. Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/rozvoj-regionu/nomenklatura-uzemnich-statistickych/1001179/6584/>>.
14. *Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost* [online]. [2010?] [cit. 2010-11-22]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/d26c8d6a-821b-45df-9c9c-29a8a55f7e1e/OP-Lidske-zdroje-a-zamestnanost>>.
15. *Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost* [online]. [2010?] [cit. 2010-11-22]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/bcccc738-7fb0-4742-9b90-b75ce4b28b2e/OP-Vzdelavani-pro-konkurenceschopnost>>.
16. *Průvodce dalším vzděláním v kontextu aktivit Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. Leden 2010 [cit. 2011-02-27]. Odbor dalšího vzdělávání, s. 23. Dostupné z: <<http://www.komora.cz/download.aspx?dontparse=true&FileID=3717>>.
17. *Růst a zaměstnanost (18měsíční program rady)* [online]. 28. 6. 2008 [cit. 2010-11-14]. Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/18-mesicni-program-rady/rust-a-zamestnanost-18-program-rady/1001739/49301/#cyklus1>>.
18. URBAN, L. *Lisabonská strategie* [online]. 12. 12. 2009 [cit. 2010-11-15]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/abc/policies/art2377_cs.htm>.

9. Přílohy

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk

Příloha č. 2: Doslovná citace iniciativ souvisejících s dokumentem Evropa 2020

Příloha č. 3: Doslovná citace příčin zaostávání Evropy za USA podle Z. Dvořákové

Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk

ECTS	Evropský kreditní systém
EHEA	Evropský prostor vysokého školství
ESF	Evropský sociální fond
IPn	Integrovaný projekt národní
NUTS	Územní statistická jednotka
OP	Operační program
OPVK	Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost
OP LZZ	Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost
ROP	Regionální operační program

Příloha č. 2: Doslovná citace iniciativ souvisejících s dokumentem Evropa 2020

Inovace v Unii – přeorientování politiky výzkumu, vývoje a inovací na zásadní výzvy a sblížení vědy a trhu s cílem proměnit invence v produkty. Například díky patentu Společenství by mohly podniky každoročně ušetřit 289 milionů EUR.

Mládež v pohybu – lepší kvalita a mezinárodní atraktivita evropského systému vysokoškolského vzdělávání, a to prostřednictvím podpory mobility studentů a mladých odborníků. Konkrétně by měl být v celé EU usnadněn přístup k volným místům ve všech členských státech, dále by měla být řádně uznávána odborná kvalifikace a praxe.

Digitální program pro Evropu – zajištění udržitelného hospodářského a sociálního přínosu jednotného digitálního trhu, založeného na superrychlém internetu. Do roku 2013 by měli mít přístup k vysokorychlostnímu internetu všichni Evropané.

Evropa méně náročná na zdroje – posun směrem k nízkouhlíkovému hospodářství a hospodářství méně náročnému na zdroje. V oblasti výroby a spotřeby elektrické energie a energetické účinnosti by se Evropa měla držet cílů pro rok 2020. Výsledkem by do roku 2020 mohlo být snížení výdajů na dovoz ropy a zemního plynu o 60 miliard EUR.

Průmyslová politika pro ekologický růst – opatření s cílem udržet po skončení krize konkurenceschopnost průmyslové základny EU ve světě, podpora podnikání a rozvoj nových dovedností. Díky tomu by došlo k vytvoření milionů nových pracovních míst.

Program pro nové dovednosti a pracovní místa – vytvoření podmínek pro modernizaci pracovních trhů s cílem zvýšit zaměstnanost a zajistit udržitelnost sociálních modelů EU v době, kdy silné populační ročníky budou odcházet do důchodu.

Evropská platforma pro boj proti chudobě – zajištění hospodářské, sociální a územní soudržnosti, a to poskytováním podpory chudým a sociálně vyloučeným osobám, kterým bude umožněno aktivně se zapojit do společnosti.²²⁸

²²⁸ *Evropa 2020 : Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění* [online], 3. 3. 2010 [cit. 2011-03-04]. Europa Press releases. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_CS_ACT_part1_v1.pdf>, s. 5–6.

Příloha č. 3: Doslovná citace příčin zaostávání Evropy za USA podle Z. Dvořákové

- Vysoké daňové zatížení soukromého sektoru (v bohatších zemích EU se podíl daní na HDP včetně povinného sociálního pojištění pohybuje v rozmezí 40 až 50 %, v USA jen 30 %).
- Nadměrná regulace evropských ekonomik, která nejenže často zvyšuje ceny výrobků, ale především potlačuje konkurenci a brání tvorbě nových pracovních míst (od regulace trhů práce přes regulaci zemědělství až např. po v některých případech neodůvodněné vysoké požadavky na výrobky – vždy ve jménu ochrany zákazníka – ať už ekologické, zdravotní, kvalitativní, bezpečnostní atd., či stanovení otevírací doby obchodů apod.).
- Vedle liberalizace zahraničního obchodu přetrvává řada ochrannářských praktik, např. v současnosti populární tzv. sociální dumping, využívaný na ochranu proti levným dovozům z méně vyspělých zemí.
- Pozastavení procesu vytváření společenského trhu služeb.
- Vytváření bariér zabraňujících volnému pohybu pracovních sil, např. Německo a Rakousko zavedly dokonce sedmileté moratorium na volný vstup pracovních sil z nových členských zemí Unie na své trhy práce.
- Vysoká regulace trhů práce a komfortní sociální systém; vysoké zákonné minimální mzdy (např. ve Francii je téměř dvojnásobná oproti USA), vysoké náklady zaměstnavatele na pracovní sílu (přírůstek pracovních míst se realizuje zejména ve veřejném sektoru!), štědré nemocenské dávky (např. v Německu a Švédsku činí počet neodpracovaných dní 10 %, v USA a Japonsku jen 2 %) a velmi štědré sociální dávky a podpory nezaměstnanosti, které výrazně snižují ochotu lidí pracovat; k tomu přistupuje negativní úloha vlivných odborových svazů zaměřených zejména na zvyšování mezd a ochranu zaměstnanců před propuštěním; ve srovnání s USA podstatně kratší pracovní doba (nejkratší pracovní dobu má Nizozemí a Německo – není právě tento faktor jedním z příčin zpomalení hospodářského růstu?).

- Rigidní pracovní zákonodárství, které významně reguluje vztahy mezi zaměstnanci a zaměstnavateli; ochranná opatření před výpovědí, opatření proti diskriminaci; absolutní převaha pracovních smluv na dobu neurčitou a plný pracovní úvazek.
- Společná zemědělská politika – zcela popírá principy volného trhu, vývoz některých zemědělských přebytků do zahraničí je subvencován, některé plodiny jsou naopak omezovány produkčními kvótami.
- Oslabení fiskální disciplíny, mj. také důsledek komfortního sociálního systému – západoevropská populace si uvykla na vysokou životní úroveň a není ochotna akceptovat nezbytná reformní opatření.
- Nepříznivý demografický vývoj, do jisté míry ovlivněn i nepříznivým vývojem na trhu práce; v budoucnu se promítne do růstu veřejných výdajů a tedy snížení potenciálního ekonomického růstu.²²⁹

²²⁹ DVOŘÁKOVÁ, Z a kol. *Management lidských zdrojů*, s. 56–57.